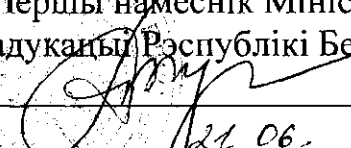

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Вучэбна-метадычнае аб'яднанне па адукацыі ў галіне кіравання

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы намеснік Міністра
адукацыі Рэспублікі Беларусь

А.І. Жук
21.06. 2011 г.

Рэгістрацыйны № ТД- Е. 367 /тып.

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ

Тышавая вучэбная праграма для вышэйшых навучальных устаноў па спецыяльнасці першай ступені вышэйшай адукацыі
1-26 02 04 Дакументазнаўства (па напрамках)

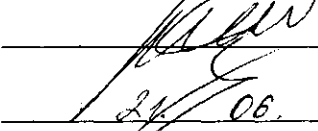
УЗГОДНЕНА

Дырэктар Дэпартаменту па архівах і
справаводстве Міністэрства
юстыцыі Рэспублікі Беларусь

У.І. Адамушка
04.02. 2011 г.

УЗГОДНЕНА

Начальнік Упраўлення вышэйшай і
сярэдняй спецыяльнай адукацыі
Міністэрства адукацыі Рэспублікі
Беларусь

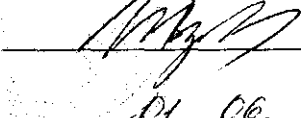

Ю.І. Міксюк
24.06. 2011 г.

УЗГОДНЕНА

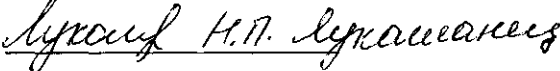
Старшыня Вучэбна-метадычнага
аб'яднання па адукацыі ў галіне
кіравання

А.М. Маразевіч
01.06. 2011 г.

Прарэктар па вучэбнай і выхаваўчай
рабоне Дзяржаўнай установы адукацыі
«Рэспубліканскі інстытут вышэйшай
школы»

В.І. Шупляк
01.06. 2011 г.

Эксперт-нормакантралёр

Н.П. Лукашчук
01.06. 2011 г.

Мінск 2011

Складальнікі:

В.А. Варонін, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі старажытнага часу і сярэдніх вякоў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

У.А. Сосна, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі старажытнага часу і сярэдніх вякоў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат гістарычных навук, дацэнт.

Г.С. Хадасевіч, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі новага і навейшага часу Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат гістарычных навук, дацэнт.

Рэцэнзенты:

Кафедра гісторыі і беларусазнаўства Установы адукацыі «Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт»;

С.В. Паноў, дацэнт кафедры гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі Дзяржаўнай установы адукацыі «Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы», кандыдат педагагічных навук, дацэнт.

Рэкамендавана да зацвярджэння ў якасці тыпавой:

кафедрай гісторыі Беларусі старажытнага часу і сярэдніх вякоў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, пратакол № 6 ад 26.01.2010;

кафедрай гісторыі Беларусі новага і навейшага часу Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, пратакол № 6 ад 04.02.2010;

кафедрай крыніцазнаўства Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, пратакол № 7 ад 19.02.2010;

Навукова-метадычным саветам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, пратакол № 3 ад 11.02.2010;

Навукова-метадычным саветам па бізнес-кіраванні Вучэбна-метадычнага аб'яднання па адукацыі ў галіне кіравання, пратакол № 1 ад 12.01.2011.

Адказы за рэдакцыю: У.А. Сосна

Адказы за выпуск: Г.С. Хадасевіч, А.М. Назаранка

ЗМЕСТ

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА.....	4
ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН.....	6
ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ.....	8
ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА	27
КРЫНІЦЫ І ЛІТАРАТУРА.....	27
КРЫТЭРЫІ АЦЭНКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ	32
ПЕРАЛІК РЭКАМЕНДАВАНЫХ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ.....	35

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Курс “Гісторыя Беларусі” з’яўляецца адным з вядучых у навучальным плане спецыяльнасці 1-26 02 04 “Дакументазнаўства (па напрамках)” ВНУ Рэспублікі Беларусь. Дысцыпліна ўваходзіць у цыкл агульнапрафесійных і спецыяльных дысцыплін, з’яўляецца базай для вывучэння курсаў “Гісторыя і сучасная арганізацыя дзяржаўных устаноў Беларусі”, “Крыніцазнаўства”, “Архівазнаўства”, “Тэхналогія і арганізацыя дакументацыйнага забеспячэння кіравання”, “Паліталогія” і звязаны з такімі курсамі, як “Асновы ідэалогіі беларускай дзяржавы”, “Філасофія”, “Эканамічная тэорыя”, “Правазнаўства” і інш. Курс выкладаецца на працягу першага–другага гадоў навучання. Агульная колькасць гадзін на вучэбную дысцыпліну – 528, з якіх аўдыторныя заняткі складаюць 238 гадзін (150 лекцый і 88 семінарскіх заняткаў).

Вучэбная праграма дысцыпліны “Гісторыя Беларусі” распрацавана ў адпаведнасці з наступнымі нарматыўнымі і метадычнымі дакументамі:

— Адукацыйны стандарт Рэспублікі Беларусь па спецыяльнасці 1-26 02 04 “Дакументазнаўства (па напрамках)” (зацверджаны пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 15.03.2010 № 35);

— Тыпавыя вучэбныя планы па напрамках спецыяльнасці 1-26 02 04 “Дакументазнаўства (па напрамках)” (рэгістрацыйныя №№ Е 26-013/тып, Е 26-014/тып, Е 26-015/тып.);

— Парадак распрацоўкі, зацвярджэння і рэгістрацыі вучэбных праграм для першай ступені вышэйшай адукацыі (зацверджаны 21.12.2010).

У вучэбнай праграме ўлічаны патрабаванні адукацыйнага стандарта цыклу сацыяльна-гуманітарных дысцыплін.

Мэта вывучэння курса заключаецца ў набыцці студэнтамі ведаў аб асноўных этапах, з’явах і падзеях і імёнах айчыннай гісторыі; разуменні яе месца ў сістэме сацыяльна-гуманітарных ведаў; у дакладным уяўленні імі ўзаемапраціканенняў і ўзаемаўплываў народаў, што адбываліся на сумежжы цывілізацый Захаду і Усходу; у фарміраванні творчай і гарманічнай, з навукова-гуманістычным светапоглядам, сацыяльна актыўнай і патрыятычнай асобы.

Для рэалізацыі вызначаных мэт прадугледжваецца вырашэнне наступных задач:

– навучыць студэнтаў знаходзіць прычынна-выніковыя сувязі гістарычных працэсаў і падзей;

– прывіць ім навыкі ў вызначэнні фактараў, якія абумовілі змест, характар і асаблівасці рэгіянальнага развіцця;

– сфарміраваць крытычны падыход да аналізу мінулага і правядзення яго сувязі з сучаснасцю;

– садзейнічаць фарміраванню ў выпускніка вышэйшай школы актыўнай грамадзянскай пазіцыі.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен:

ведаць:

– асноўныя тэорыі грамадскага развіцця ў адпаведнасці з фармацыйным і цывілізацыйным падыходамі да разгляду гісторыі Беларусі;

– асноўныя этапы фарміравання беларускага этнасу ў розныя гістарычныя перыяды;

– сутнасныя характарыстыкі еўрапейскага, расійскага, савецкага і сучаснага шляхоў мадэрнізацыі ў сацыяльна-эканамічнай, ідэйна-палітычнай, культурнай і духоўнай сферах;

– асноўныя дасягненні ў развіцці матэрыяльнай і духоўнай культуры, культурна-гістарычную спадчыну беларускага грамадства;

– асноўныя этапы станаўлення дзяржаўнасці на тэрыторыі Беларусі, беларускай дзяржаўнасці і дзяржаўнага суверэнітэту Рэспублікі Беларусь;

– месца і ролю беларускіх зямель у геапалітычных працэсах у розныя гістарычныя перыяды, месца і ролю суверэннай Рэспублікі Беларусь у працэсах інтэграцыі і глабалізацыі;

умець:

– прымяняць фармацыйны і цывілізацыйны падыходы пры характарыстыцы заканамернасцяў і асаблівасцяў гістарычнага развіцця беларускага соцыўма;

– растлумачваць уплыў розных культурна-цывілізацыйных фактараў на сацыяльна-эканамічнае, дзяржаўна-палітычнае, этнаканфесійнае і культурнае развіццё Беларусі ў розныя гістарычныя перыяды;

– ажыццяўляць параўнальны аналіз рэформ і рэвалюцый у працэсе мадэрнізацыі беларускага грамадства, ацэньваць вынікі дзейнасці савецкай грамадска-палітычнай і сацыяльна-эканамічнай сістэмы ў БССР, вызначаць сутнасныя характарыстыкі сучаснай беларускай мадэлі сацыяльна-эканамічнага развіцця;

– ацэньваць асноўныя дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Беларусі ў кантэксце гістарычнага развіцця і выкарыстоўваць культурна-гістарычную спадчыну ў сваёй прафесійнай дзейнасці;

– аналізаваць працэс станаўлення беларускай дзяржаўнасці, афармлення і ўмацавання суверэнітэту Рэспублікі Беларусь у аспекце фарміравання прававой дзяржавы;

– характарызаваць ролю і месца беларускіх зямель у рэгіянальным, цывілізацыйным і геапалітычным развіцці ў розныя гістарычныя перыяды, месца і ролю суверэннай Рэспублікі Беларусь у сучаснай геапалітычнай сітуацыі ва ўмовах інтэграцыі і глабалізацыі.

Структура зместу праграмы грунтуецца на вызначэнні і адборы галоўных паняццяў, ідэй, тэндэнцый, фактаў, дат, імён і іншых элементаў гістарычных ведаў, накіравана на тое, каб раскрыць сутнасныя элементы развіцця эканамічных адносін і важнейшыя рысы ў Беларусі; дэмаграфічную характарыстыку і сацыяльную стратыфікацыю грамадства; асноўныя палітычныя падзеі і іх уплыў на дзяржаўна-прававую эвалюцыю Беларусі; канфесійнае і этнакультурнае развіццё; найкаштоўнейшыя здабыткі духоўнага жыцця народа.

Кафедры ВНУ, якія курыруюць выкладанне гісторыі Беларусі, распрацоўваюць вучэбныя праграмы па дысцыпліне ў рамках акадэмічных свабод. Вучэбная праграма па дысцыпліне адлюстроўвае спецыфіку профіля

ВНУ, спецыяльнасці, уласных навукова-метадычных прыхільнасцей і прафесійнага вопыту прафесарска-выкладчыцкага складу кафедры.

Лекцыі раскрываюць асноўныя праблемы па кожнай тэме курсу, семінарскія заняткі праводзяцца па тэмах курсу, якія патрабуюць набыцця навыкаў працы з крыніцамі і літаратурай, замацавання тэарэтычных ведаў, атрыманых на лекцыях і ў выніку самастойнай працы над навучальным матэрыялам. Пры праектаванні выкладчыкам (кафедрай) педагагічных тэхналогій для забеспячэння вывучэння гісторыі Беларусі, фарміравання прафесійных кампетэнцый, варта звярнуць увагу на выкарыстанне вучэбна-метадычных комплексаў, блочна-модульных, модульна-рэйтывавых і крэдытных сістэм, інфармацыйных тэхналогій, метадыкі актыўнага навучання.

Важкую ролю ў вывучэнні дысцыпліны павінна адыгрываць накіроўваемая самастойная праца студэнтаў, якая арганізуецца рэктаратамі, дэканатамі, кафедрамі, выкладчыкамі ВНУ ў адпаведнасці з Палажэннем аб самастойнай працы студэнтаў, распрацаваным вышэйшай навучальнай установай. Накіроўваемая самастойная праца студэнтаў прадугледжвае выкананне тэстаў, задачу прамежкавых залікаў, выкананне кантрольных прац, напісанне рэфератаў, азнаямленне з вучэбнай, вучэбна-метадычнай і навуковай літаратурай, працу з гістарычнымі крыніцамі, напісанне эсэ па праблемных тэмах, выкананне вучэбна-даследчыцкіх прац, стварэнне прэзентацый, электронных вучэбна-метадычных матэрыялаў і інш.

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Спецыяльнасць 1-26 02 04 “Дакументазнаўства (па напрамках)”

N п/п	Назва раздзелаў	Колькасць гадзін		
		аўдыторных	з іх	
			лекцыі	семінары
1.	Уводзіны ў гісторыю Беларусі. Асэнсаванне гістарычнага лёсу беларускага народа.	14	10	4
2.	Першабытная эпоха на тэрыторыі Беларусі (100–35 тыс. гадоў да н.э.–VIII ст. н.э.)	16	10	6
3	Раннефеадальныя дзяржаўныя ўтварэнні на беларускіх землях (IX–першая палова XIII стст.)	18	10	8
4.	Утварэнне і станаўленне Вялікага Княства Літоўскага (другая палова XIII–XV стст.)	18	10	8
5.	Беларусь у XVI–першай палове XVII ст.	18	12	6

6	Беларусь у сярэдзіне XVII–першай палове XVIII стст.	18	12	6
7	Беларусь у другой палове XVIII ст.	18	12	6
8	Беларусь у першай палове XIX ст.	18	12	6
9	Беларусь у другой палове XIX ст.	18	12	6
10	Беларусь у пачатку XX ст.	12	6	6
11	Беларусь у гады Першай сусветнай вайны. Станаўленне беларускай дзяржаўнасці (1914–1920 гг.)	18	12	6
12	Беларусь у 20–30-я гг. XX ст.	16	10	6
13	Беларусь у гады Другой сусветнай вайны (1939–1945 гг.)	12	6	6
14	Беларусь у другой палове 40-х–80-я гг. XX ст.	12	8	4
15	Рэспубліка Беларусь (90-я гг. XX – пачатак XXI стст.)	12	8	4
	Усяго	238	150	88

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

1. УВОДЗІНЫ Ё ГІСТОРЫЮ БЕЛАРУСІ. АСЭНСАВАННЕ ГІСТАРЫЧНАГА ЛЁСУ БЕЛАРУСКАГА НАРОДА

Гісторыя Беларусі як навука і навучальная дысцыпліна, яе месца ў падрыхтоўцы спецыялістаў у галіне дакументазнаўства. Змест і структура курса. Характарыстыка вучэбнай літаратуры.

Асаблівасці гістарычнага шляху беларускага народа. Тэрыторыя і прыродныя ўмовы. Эвалюцыя назваў краю і насельнікаў. Перыядызацыя гісторыі Беларусі. Фармацыйны і цывілізацыйны падыходы да вывучэння айчыннай гісторыі.

Гісторыя як памяць народа. Важнейшыя крыніцы па гісторыі Беларусі. Навуковыя і вучэбныя выданні крыніц.

Роля гістарычных ведаў у нацыянальна-культурным адраджэнні беларускага народа і станаўленні суверэннай дзяржавы – Рэспублікі Беларусь.

Вывучэнне гісторыі Беларусі ў XIX–пачатку XX стст. Станаўленне польскай гістарыяграфічнай школы. Канцэпцыі расійскіх гісторыкаў. Пачатак фарміравання беларускай нацыянальнай гістарыяграфіі.

Савецкая гістарыяграфія гісторыі Беларусі. Развіццё гістарычнай навукі ў БССР у 20-я гады XX ст. Беларускія гісторыкі ў 1930-х–1950-х гг. Гістарыяграфія 1960-х–1980-х гадоў. “Белыя плямы” і дэфармацыі ў савецкай гістарычнай навучы.

Гісторыя Беларусі ў замежнай гістарыяграфіі XX ст. Даследаванні ў міжваеннай Польшчы. Пасляваенная польская гістарыяграфія. Працы гісторыкаў дыяспары.

Сучасны этап развіцця айчыннай гістарыяграфіі. Важнейшыя дасягненні, супярэчнасці і кірункі ў гістарычнай навучы Рэспублікі Беларусь. Перамены ў сістэме гістарычнай адукацыі. Гістарычная свядомасць беларускага грамадства.

2. ПЕРШАБЫТНАЯ ЭПОХА НА ТЭРЫТОРЫІ БЕЛАРУСІ (100–35 тыс. гадоў да н.э.–VIII ст. н.э.)

Засяленне тэрыторыі Беларусі чалавекам. Каменны век, яго перыядызацыя. Прыродна-кліматычныя ўмовы. Старажытныя стаянкі. Фізічны тып, прылады працы, зброя, асноўныя заняткі першых насельнікаў Беларусі. Неаліт. З’яўленне вытвараючых формаў гаспадаркі. Крэмнездабыўчыя шахты. Эвалюцыя сацыяльнай арганізацыі. Рэлігійныя вераванні і абрады. Першабытнае мастацтва.

Насельніцтва Беларусі ў бронзавым і жалезным вяках. Асаблівасці бронзавага веку на тэрыторыі Беларусі. Рассяленне індаеўрапейцаў. Гаспадарчыя заняткі. Жывёлагадоўля і земляробства. Выплаўка і апрацоўка металаў. Першапачатковы абмен. Бацькоўскі род.

Рассяленне славян. Першыя славянскія помнікі на тэрыторыі Беларусі. Славянская каланізацыя. Узаемаадносіны славян і балтаў. Сацыяльна-эканамічнае развіццё. Сельская абшчына. Тып паселішчаў. Разлажэнне

першабытнаабшчынных адносін. Матэрыяльная і духоўная культура. Рэлігійныя вераванні.

3. РАННЕФЕАДАЛЬНЫЯ ДЗЯРЖАЎНЫЯ ЎТВАРЭННІ НА БЕЛАРУСКІХ ЗЕМЛЯХ (ІХ–ПЕРШАЯ ПАЛОВА XIII стст.)

Першыя дзяржавы-княствы. Вытокі дзяржаўнасці Беларусі. Княжанні і княствы. Роля варагаў. Землі старажытнай Беларусі і Кіеўская Русь. Полацкае княства. Узаемаадносіны Полацка з Кіевам і Ноўгарадам. Рагвалод і Рагнеда. Падпарадкаванне Полацка Ўладзімірам. Аднаўленне полацкай дынастыі. Ваенна-палітычная дзейнасць Брачыслава і Ёсяслава. Бітва на Нямізе.

Узнікненне Тураўскага княства. Княжанне ў Тураве Святаполка Ўладзіміравіча. Асаблівасці адміністрацыйнага ладу Турава. Узаемаадносіны з Кіевам. Княствы Беларускага Панямоння. Землі Беларускага Падняпроўя, Пасожжа і Пабужжа ў складзе Смаленскага, Чарнігаўскага, Кіеўскага і Валынскага княстваў.

Феадальная раздробленасць. Перадумовы, прычыны і галоўныя рысы феадальнай раздробленасці. Пачатак драблення Полацкай зямлі і яе ўдзелы. Часовае ўзвышэнне Менска ў часы Глеба Ёсяслававіча. Барацьба полацкіх князёў з кіеўскімі і яе вынікі. Усобіцы ў Полацкай зямлі. Ускладненне знешнепалітычнага становішча Полацкага княства напрыканцы XII–пачатку XIII стст. Самастойнасць Тураўскага княства. Юрый Яраслававіч. Феадальная раздробленасць Тураўскага княства. Удзелы Тураўскай зямлі.

Сацыяльна-эканамічнае развіццё. Шматукладнасць гаспадаркі. Зараджэнне і станаўленне феадальных адносін. Феадальнае землеўладанне.

Умовы развіцця і стан сельскай гаспадаркі. Сістэмы земляробства, прылады працы, ураджайнасць. Натуральная гаспадарка. Шляхі ўзнікнення гарадоў. Зараджэнне і станаўленне гарадскога рамяства. Унутраны і знешні гандаль. Дагавор Смаленска, Полацка і Віцебска з Рыгай 1229 г.

Сацыяльная структура грамадства. Катэгорыі сялянства, іх павіннасці і падаткі. Свабоднае гарадское насельніцтва. Фарміраванне і склад феадальнай вярхушкі грамадства. Духавенства.

Рэлігія і культура. Перадумовы хрысціянізацыі. Заснаванне полацкай і тураўскай епархій. Заснаванне манастыроў. Першыя беларускія святыя. Узаемаадносіны хрысціянства і паганства. Дваяверства. Вынікі і значэнне распаўсюджання хрысціянства.

Культура народных нізоў. Вусная народная творчасць. Быліны. Пісьмовая культура. Беларускія сюжэты ў “Слове пра паход Ігаравы”. Праблема полацкага летапісання. Царкоўная літаратура. Творчасць Кірылы Тураўскага. Агіяграфія. Школы дойдства. Фрэскавыя роспісы. Дэкаратыўна-прыкладное і ювелірнае мастацтва.

4. УТВАРЭННЕ І СТАНАЎЛЕННЕ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОЎСКАГА (ДРУГАЯ НАЛОВА XIII–XV стст.)

Утварэнне Вялікага Княства Літоўскага. Асноўныя канцэпцыі ўтварэння Вялікага Княства Літоўскага. Першыя згадкі пра Літву ў крыніцах.

Праблема лакалізацыі летапіснай Літвы. Перадумовы і прычыны ўтварэння новай дзяржавы. Унутраныя і знешнія фактары. Роля Верхняга Панямоння ў працэсе складвання ВКЛ. Міндоўг і яго палітыка. Войшалк. Барацьба з мангола-татарамі і Ордэнам. Стабілізацыя сітуацыі пры Віцені. Узмацненне ВКЛ пры Гедыміне і Альгердзе. Барацьба з крыжакамі. Давыд Гарадзенскі. Змаганне з мангола-татарамі. Бітва на Сініх Водах. Шляхі ўваходжання беларускіх зямель у ВКЛ.

Эканамічны лад і сацыяльныя працэсы. Стан сельскай гаспадаркі. Формы феадальнага землеўладання. Катэгорыі, землекарыстанне і павіннасці сялян. Віды сельскіх паселішчаў і сялянскіх надзелаў. Сялянская абшчына. Гарады і замкі. Склад гарадскога насельніцтва. Рамёствы і гандаль. Князі і баяры. Шляхта і яе паходжанне.

Абвастрэнне ўнутраных супярэчнасцей у Вялікім Княстве Літоўскім у канцы XIV ст. Дынастычная барацьба пасля смерці Альгерда. Андрэй Полацкі. Перагаворы аб шлюбе Ягайлы з дачкой Дзмітрыя Данскога. Падрыхтоўка, заключэнне і змест Крэўскага пагаднення. Агульназемскі прывілей 1387 г. і яго сутнасць. Пачатак распаўсюджвання каталіцтва на беларускіх землях. Узмацненне палітычных супярэчнасцей паміж феодаламі каталіцкага і праваслаўнага веравызнання. Пазіцыя Вітаўта. Барацьба Вітаўта з Ягайлам. Востраўскае пагадненне.

Унутраная і знешняя палітыка Вітаўта. Ліквідацыя ўдзелаў і ўмацаванне цэнтральнай улады. Абласныя прывілеі і іх значэнне. Бітва на Ворскле і яе вынікі. Пашырэнне агрэсіі Тэўтонскага ордэна ў Прыбалтыцы. Саюз ВКЛ з Польшчай. “Вялікая вайна”. Разгром крыжакоў пад Грунвальдам. Гарадзельскі прывілей 1413 г. і яго значэнне. Палітыка Вітаўта ў дачыненні да праваслаўнай царквы.

Грамадзянская вайна 30-х гг. XV ст. у Вялікім Княстве Літоўскім. Свідрыгайла і Жыгімонт Кейстутавіч. Прывілеі 1432 і 1434 гг. праваслаўнай знаці. Бітва над Вількамірам.

Казімір Ягелончык і яго палітыка. Пачатак княжання Казіміра. Паўстанні ў Смаленску і Жамойці. Барацьба за аднаўленне адзінства дзяржавы. Залагоджванне сацыяльных канфліктаў. Агульназемскі прывілей 1447 г. і яго значэнне. Пачатак юрыдычнага афармлення прыгоннага права. Судзібнік 1468 г. Рэлігійная палітыка Казіміра Ягелончыка. Лёс Фларэнтыйскай уніі ў Вялікім Княстве Літоўскім. Усходняя палітыка Казіміра Ягелончыка. Мірны дагавор 1449 г. з Масквой. “Змова князёў” 1481 г. Абвастрэнне ўзаемаадносін з Крымскім ханствам.

Этнічныя працэсы і культура беларускіх зямель у XIV–XV стст. Пачатак складвання беларускага этнаса. Этнічная тэрыторыя. Этнічная самасвядомасць і саманазва. Праблема паходжання назвы “Белая Русь”. Фарміраванне старабеларускай мовы.

Народная культура. Дойлідства і выяўленчае мастацтва. Мясцовыя традыцыі і замежныя ўплывы. Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Рукапісная кніга. Арыгінальная і перакладная літаратура. Рыгор Цамблак. Беларуска-літоўскае летапісанне.

5. БЕЛАРУСЬ У XVI–ПЕРШАЙ ПАЛОВЕ XVII ст.

Унутры- і знешнепалітычнае становішча Вялікага Княства Літоўскага ў першай палове і сярэдзіне XVI ст. Уступленне на трон Аляксандра. Часовы разрыў асабістай уніі з Польшчай. Абвастрэнне адносін з Масквой. Бітвы на Вядрошы і пад Оршай. Барацьба з нападамі крымскіх татар. Бітва пад Клецкам. Абвастрэнне ўнутрыпалітычнай барацьбы. Мяцеж Міхаіла Глінскага, яго вынікі і наступствы. Ваенныя рэформы. Паспалітае рушанне і наёмнае войска. Рэлігійная талерантнасць у грамадска-палітычным жыцці ВКЛ. Адмена Гарадзельскага прывілея 1413 г.

Эвалюцыя дзяржаўна-палітычнага ладу Вялікага Княства Літоўскага. Вялікакняская ўлада, паны-рада, вялікі вальны сойм. Агульназемскія прывілеі 1492 і 1506 гг. Абмежаванне ўлады вялікага князя і пашырэнне паўнамоцтваў рады. Агульнадзяржаўны сойм, павятовыя соймікі. Цэнтральныя і мясцовыя органы ўлады і кіравання, іх структура і функцыі. Асаблівасці мясцовага кіравання Полацкай і Віцебскай зямель.

Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел. Ваяводства, намесніцтвы, дзяржавы. Воласці. Адміністрацыйная рэформа 1565–1566 гг. Судовая сістэма і заканадаўства. Статуты Вялікага Княства Літоўскага. Судовая рэформа. Галоўны Трыбунал Вялікага Княства Літоўскага.

Лівонская вайна. Прычыны Лівонскай вайны. Расстаноўка сіл напярэдадні Лівонскай вайны. Уступленне ў вайну Вялікага Княства Літоўскага. Страта Полацка. Уплыў Лівонскай вайны на ўнутрыпалітычную сітуацыю ў Вялікім Княстве Літоўскім. Перамір’е 1570 г. Аднаўленне ваенных дзеянняў. Паходы Стэфана Баторыя 1579–1581 гг. Завяршэнне Лівонскай вайны, яе вынікі і наступствы.

Люблінская унія. Прычыны і фактары аб’яднання ВКЛ з Польшчай. Падрыхтоўка Люблінскага сойма. Расстаноўка сіл і ход перагавораў. Акт аб утварэнні Рэчы Паспалітай, яго змест і значэнне. Барацьба Вялікага Княства Літоўскага за самастойнасць.

Знешняя палітыка Рэчы Паспалітай. Інтэрвенцыя ў Маскоўскую дзяржаву. Барацьба са Швецыяй у Прыбалтыцы. Змаганне з Турцыяй. Смаленская вайна 1632–1634 гг.

Усталяванне фальваркова-паншчыннай гаспадаркі і запрыгоньванне беларускага сялянства. Панская гаспадарка. Прычыны з’яўлення фальваркаў. Сялянскае землекарыстанне. “Устава на валокі” 1557 г. Катэгорыі сялянства паводле падаткаў і павіннасцей. Памер і нормы павіннасцей. Катэгорыі сялянства паводле характару асабістай залежнасці. Працэс запрыгоньвання сялянства. Этапы заканадаўчага афармлення прыгоннага права. Антыпрыгонніцкая барацьба беларускага сялянства.

Гарадское жыццё на беларускіх землях. Колькасны рост гарадоў і мястэчак. Гарадскія рамёствы і цэхавая арганізацыя. Унутраны і знешні гандаль беларускіх гарадоў. Магдэбургскае права. Войты і іх улада. Функцыі і дзейнасць магістрата. Юрыдыкі. Сацыяльныя групы і этнічны склад гарадскога насельніцтва. Сацыяльныя канфлікты ў гарадах. Гарадскія паўстанні.

Царква і рэлігія. Прывілеяванае становішча каталіцкага касцёла ў Вялікім Княстве Літоўскім. Прыкметы крызісу праваслаўнай царквы напрыканцы XVI ст. Рэфармацыя на беларускіх землях. Галоўныя плыні і дзеячы Рэфармацыі. Пачатак Контррэфармацыі. Езуіты і іх дзейнасць. Ідэя царкоўнай уніі. Прыхільнікі і праціўнікі уніі. Берасцейскі царкоўны сабор і стварэнне уніяцкай царквы. Барацьба вакол уніяцкага пытання ў канцы XVI–першай трэці XVII стст. Праваслаўныя брацтвы і іх дзейнасць.

Адраджэнне на Беларусі. Заходнееўрапейскае Адраджэнне і Беларусь. Гуманізм. Дзеячы Адраджэння на Беларусі. Філасофскія погляды і гуманістычныя ідэалы Фр. Скарыны. Кнігадрукаванне. Выданні Скарыны і яго паслядоўнікаў. Грамадска-палітычная думка. Рэлігійна-палемічная літаратура. Праваслаўная публіцыстыка. Браты Зізаніі, М. Смятрыцкі, Л. Карповіч, А. Філіповіч. Ідэолагі каталіцтва і уніі. П. Скарга, І. Пацей. Сістэма адукацыі і навучальныя ўстановы. Новыя рысы ў горадабудаўніцтве і архітэктуры. Выяўленчае мастацтва. Фарміраванне беларускай школы іканапісу. Тэатральнае і музычнае мастацтва.

6. БЕЛАРУСЬ У СЯРЭДЗІНЕ XVII–ПЕРШАЙ ПАЛОВЕ XVIII стст.

Казацка-сялянская вайна 1648–1651 гг. Прычыны і вытокі вайны. Паўстанне пад кіраўніцтвам Б. Хмяльніцкага на Украіне і яго роля ў разгортванні антыфеадальнага руху ў Беларусі. Казацкія загоны і іх кіраўнікі. Сацыяльна-саслоўны склад паўстанцаў. Баявыя дзеянні казацкіх атрадаў і шляхецкага апалчэння пад Пінскам, Мазыром і Бабруйскам. Бітва пад Лоевам. Завяршэнне і вынікі казацка-сялянскай вайны.

Вайна Расіі і Рэчы Паспалітай 1654–1667 гг. Прычыны і пачатак вайны. Ход і характар баявых дзеянняў. Пспехі расійскіх войск у 1654–1655 гг. Палітыка царскіх улад у Беларусі. Пазіцыя казацкай вярхушкі. Паводзіны шляхты і магнатаў. Антыфеадальныя і антымаскоўскія выступленні сялян і гараджан.

Умяшанне ў канфлікт Швецыі. Спробы аддзяліць Вялікае Княства Літоўскае ад Польшчы. Вайсковая і палітычная дзейнасць Януша Радзівіла. Кейданская унія.

Ваенныя дзеянні 1658–1666 гг. і іх вынікі. Андросаўскае перамір'е. Страты Вялікага Княства Літоўскага.

Эканамічнае становішча і сацыяльныя супярэчнасці. Эканамічны заняпад Беларусі і яго прычыны. Абясцэньванне грошай. Рост буйнога феадальнага землеўладання. Сялянская і панская гаспадарка. Гарады і мястэчкі. Рамяство і гандаль.

Эвалюцыя феадальнай рэнты. Дзяржаўныя падаткі. Абвастрэнне сацыяльных супярэчнасцяў у гарадах. Сялянскія хваляванні у Крычаўскім старостве і на Каменшчыне.

Палітычны крызіс. Арганізацыя ўлады і кіравання ў ВКЛ. Павятовыя і ваяводскія соймакі. Недзеяздольнасць вальных соймаў. Палітычнае панаванне магнатаў у дзяржаве. Становішча дробнай і сярэдняй шляхты. Аслабленне каралеўскай улады.

Узмацненне феадальнай анархii. Саперніцтва Радзівілаў, Пацаў і Сапег. Ваенны канфлікт паміж Сапегамі і беларуска-літоўскай шляхтай. Спроба аддзялення Вялікага Княства Літоўскага ад Польшчы.

Рост уплыву каталіцкай царквы. Далейшае распаўсюджванне уніяцтва. Становішча іншых канфесій.

Паўночная вайна ў Беларусі. Прычыны і пачатак Паўночнай вайны. Ход баявых дзеянняў на тэрыторыі Беларусі. Паводзіны іншаземных войск. Адносіны насельніцтва да ваюючых бакоў. Выступленні шляхецкіх групавак. Выкарыстанне казацка-сялянскіх атрадаў. Выбранне каралём Станіслава Ляшчынскага. Сандамірская канфедэрацыя.

Бітва пры Лясной і яе значэнне. Вынікі вайны для Беларусі. Узмацненне расійскіх уплываў у Рэчы Паспалітай.

Культура. Гістарычныя ўмовы этнакультурнага развіцця. Афіцыйная забарона беларускай мовы. Працэс паланізацыі і яго вынікі.

Стан школьнай асветы і выхавання. Езуіцкія калегіумы. Віленская акадэмія, яе роля ў распаўсюджванні навуковых ведаў. “Вялікае мастацтва артылерыі” К.Семяновіча. Развіццё фальклору. Тэатр. Інтэрмедый. Батлейка. Літаратура. Кнігадрукаванне. Грамадска-палітычная думка. Сімяон Полацкі і яго дзейнасць. А.Белабоцкі. К.Лышчынскі. І.Капіевіч. Сарматызм як ідэалогія шляхты.

Архітэктура скульптура і жывапіс. Стыль барока. Развіццё прыкладнога мастацтва.

7. БЕЛАРУСЬ У ДРУГОЙ ПАЛОВЕ XVIII ст.

Сацыяльна-эканамічнае развіццё. Нармалізацыя эканамічнага жыцця ў Беларусі. Аднаўленне сельскай і гарадской гаспадаркі. Рост насельніцтва. Развіццё шляхоў зносін.

Пачатак разлажэння феадальнай фармацыі. Панская гаспадарка і спробы яе рацыяналізацыі. Рэфарматарская дзейнасць А.Тызенгаўза. Сялянская гаспадарка і катэгорыі сялян. Вотчынныя мануфактуры. Унутраны і знешні гандаль. Развіццё гарадоў. Вынікі і характар эканамічнага ажыўлення.

Становішча гарадскога і вясковага насельніцтва.

Спробы дзяржаўных рэформ. Першы і другі падзелы Рэчы Паспалітай. Прычыны падзення Рэчы Паспалітай. Абвастрэнне барацьбы паміж шляхецкімі групамі ў 60–пачатку 70-х гадоў XVIII ст. Умяшанне суседніх дзяржаў. Дысідэнцкае пытанне. Канфедэрацкі рух. Першы падзел Рэчы Паспалітай і далучэнне ўсходняй часткі Беларусі да Расіі.

Абвастрэнне сацыяльнай напружанасці ў Рэчы Паспалітай у 1780-х гадах. Шляхецка-буржуазны блок і яго дзейнасць. Рэформы Чатырохгадовага сойма. Канстытуцыя 3 мая 1791 г. Барацьба ўнутраных і знешніх сіл супраць канстытуцыі. Другі падзел Рэчы Паспалітай і далучэнне да Расіі цэнтральнай часткі Беларусі.

Паўстанне 1794 г. Ліквідацыя Рэчы Паспалітай. Падрыхтоўка і пачатак паўстання ў Польшчы. Тадэвуш Касцюшка. “Віленскія якабінцы”. Якуб Ясінінскі. Перамога паўстання ў Вільні. Найвышэйшая Літоўская Рада.

Пашырэнне паўстання на Беларусі. Фарміраванне і баявая дзейнасць паўстанцкіх атрадаў. Адносіны да паўстання сялян. Паланецкі універсал. Палітыка расійскага ўрада. Карныя аперацыі царскіх войск. Прычыны паражэння паўстання.

Трэці падзел Рэчы Паспалітай і далучэнне да Расіі заходняй часткі Беларусі.

Беларускія землі пасля падзелаў Рэчы Паспалітай (1772–1801 гг.). Увядзенне новага адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу і арганізацыя кіравання. Судаводства. Змены ў сельскай гаспадарцы, прамысловасці, унутраным і знешнім гандлі. Паштовыя дарогі. Стан гарадоў.

Прывядзенне да прысягі і афармленне сацыяльнага статусу насельніцтва. Права і прывілеі пануючага сааслоўя. Падаткі і павіннасці. Насаджэнне рускага дваранскага землеўладання. Нацыянальна-рэлігійная палітыка царызму.

Культура. Асветніцтва, своеасаблівасць і супярэчлівасць гэтай эпохі на Беларусі. Пачатак секулярызацыі асветы і навукі. Дзейнасць Адукацыйнай камісіі. Галоўная школа Вялікага Княства Літоўскага. Гродзенская медыцынская школа. Дасягненні прыродазнаўчых навук. М.Пачобут-Адлянцікі. Ж.Жылібер.

Ідэі Асветніцтва ў літаратуры і грамадскай думцы. С.Майман. К.Нарбут. І.Яленскі. Г.Каніскі. Фізіякраты. Мецэнацтва. Прыгонныя тэатры. Музычнае мастацтва. Камедыі К.Марашэўскага і М.Цяцёрскага. Друк, першыя газеты.

Архітэктура і жывапіс. Класіцызм. Палацава-сядзібнае будаўніцтва.

8. БЕЛАРУСЬ У ПЕРШАЙ ПАЛОВЕ XIX ст.

Эканамічнае развіццё і сацыяльныя супярэчнасці. Разлажэнне феадальна-прыгонніцкага ладу і фарміраванне капіталістычных адносін. Структура і формы арганізацыі прамысловай вытворчасці. Вотчынныя і купецкія мануфактуры. Пачатак прамысловага перавароту. Рост прымянення наёмнай працы. Будаўніцтва дарог і каналаў. Гандаль. Кірмашы. Узрастанне ролі гарадоў і мястэчкаў.

Развіццё таварнай вытворчасці ў сельскай гаспадарцы. Пачатак яе спецыялізацыі. Новыя з'явы ў аграцэхніцы. Промыславая дзейнасць сялянства, узровень яго дыферэнцыяцыі.

Крызіс паншчыннай гаспадаркі. Спробы яе рацыяналізацыі. Узмацненне феадальнай эксплуатацыі сялянства, антыпрыгонніцкая накіраванасць іх хваляванняў.

Вайна 1812 г. і Беларусь. Расійска-французскія адносіны і палітычная сітуацыя ў заходніх губернях напярэдадні вайны. Перадача Расіі Беластоцкай вобласці. Праект адраджэння Вялікага Княства Літоўскага.

Ваенныя дзеянні на тэрыторыі Беларусі летам 1812 г. Палітыка французскіх улад. Дзейнасць Часовай камісіі ўрада Вялікага Княства Літоўскага. Адносіны шляхты да Напалеона. Паводзіны сялянства. Удзел насельніцтва Беларусі ў баявых дзеяннях. Разгром французскіх войскаў на Бярэзіне. Вынікі вайны для Беларусі.

Палітыка царскага урада. Урадавая палітыка ў заходніх губернях у першай чвэрці XIX ст. Эвалюцыя саслоўнай палітыкі. Палажэнне аб яўрэх. Ваенныя пасяленні. Актуалізацыя сялянскага пытання ў другой чвэрці XIX ст. Люстрацыя дзяржаўных маёнткаў. Інвентарная рэформа. Канфесіянальная палітыка. Полацкі царкоўны Сабор і яго вынікі. Змяненні палітыкі ў галіне асветы. Заканадаўства. Камітэт па справах заходніх губерняў і яго дзейнасць. Русіфікацыя і яе сутнасць.

Грамадска-палітычнае жыццё. Ажыўленне грамадска-палітычнага руху. Характар і сацыяльна-саслоўны склад яго ўдзельнікаў. Тайныя таварыствы вучнёўскай моладзі і іх дзейнасць. Дзекабрысты і Беларусь. «Таварыства ваенных сяброў». Выступленні ў Літоўскім корпусе і ў Бабруйскай крэпасці. Разгром тайных таварыстваў.

Шляхецкае паўстанне 1830—1831 гг. Яго мэты і праграма дзеянняў. Развіццё паўстання ў заходніх і паўднёвых раёнах Беларусі. Бітва за Вільню. Падаўленне паўстання.

Дэмакратызацыя грамадскага руху. «Экспедыцыя Валовіча». «Дэмакратычнае таварыства». Ф. Савіч. «Саюз свабодных братоў». Уплыў рэвалюцыйных падзей у Заходняй Еўропе на грамадска-палітычны рух у Беларусі.

Культура. Уплыў польскай і рускай культур на культуру беларускага народа. Культурныя цэнтры Беларусі. Нацыяльна-культурная палітыка ўрада.

Асвета. Фарміраванне сістэмы свецкай і духоўнай адукацыі. Віленская навучальная акруга. Віленскі універсітэт. Гімназіі. Павятовыя вучылішчы. Царкоўнапрыходскія школы. Змены ў сістэме адукацыі. Беларуская навучальная акруга. Горы-Горацкі земляробчы інстытут. Віцебская настаўніцкая семінарыя. Духоўная адукацыя. Полацкая езуіцкая акадэмія. Ваеннае і прафесійнае навучанне. Друкарні.

Навука. Зараджэнне і развіццё археаграфіі, крыніцазнаўства, славяназнаўства, беларусазнаўства, этнаграфіі і археалогіі. З. Даленга-Хадакоўскі, М. Баброўскі, І. Даніловіч, К. і Я. Тышкевічы і інш. Прыродазнаўчыя веды.

Станаўленне новай беларускай мовы і літаратуры. А. Міцкевіч, Я. Чачот, У. Сыракомля, Я. Баршчэўскі, В. Дунін-Марцінкевіч. Ананімная паэзія.

Мастацтва. Музыка. Тэатр. А. Абрамовіч, М. Агінскі, С. Манюшка.

Архітэктура. Жывапіс. Графіка. Скульптура.

Выспяванне беларускай нацыянальнай ідэі.

9. БЕЛАРУСЬ У ДРУГОЙ ПАЛОВЕ XIX ст.

Адмена прыгоннага права. Прычыны і пачатак падрыхтоўкі сялянскай рэформы. Ініцыятыва інвентарных камітэтаў Віленскай, Гродзенскай і Ковенскай губерняў па вызваленні сялян. Рэскрыпт У. І. Назімаву. Маніфест і «Палажэнні» 19 лютага 1861 г. Спецыфіка мясцовых «Палажэнняў» для Віцебскай, Магілёўскай, Мінскай, Гродзенскай і Віленскай губерняў. Выкупная аперацыя. «Часоваабавязанае становішча». Устаўныя граматы і выкупныя акты. Сялянскі рух. Змены ў рэалізацыі рэформы, звязаныя з паўстаннем 1863 г.

Рэформы аграрных адносін дзяржаўных сялян і ўпарадкаванне іншых катэгорый сельскага насельніцтва. Вынікі і значэнне аграрных рэформ.

Паўстанне 1863 г. Прычыны паўстання. Варшаўскі нацыянальны і Літоўскі правінцыяльны камітэты. «Белыя» і «Чырвоныя»: З. Серакоўскі, Л. Звяждоўскі, В. Урублеўскі, Ф. Ражанскі і інш. К. Каліноўскі і яго дзейнасць. «Мужыцкая праўда». Пачатак паўстання. Маніфест Часовага правінцыяльнага ўрада Літвы і Беларусі. Арганізацыя паўстанцкіх атрадаў і іх дзейнасць на тэрыторыі Беларусі. Меры царскай адміністрацыі ў сувязі з паўстаннем. М. Мураўёў. Падаўленне паўстання. «Лісты з-пад шыбеніцы» К. Каліноўскага. Характар і прычыны паражэння паўстання.

Урадавая палітыка. Рэформы 1860—1870-х гг.: ваенная, школьная, цензурная, судовая, гарадскога самакіравання і асаблівасці іх рэалізацыі ў Беларусі. Контррэформы і іх вынікі. Увядзенне інстытута земскіх начальнікаў.

Асаблівасці эканамічнай і сааслоўнай палітыкі ў Беларусі. Абмежаванні ў дачыненні да палякаў, беларусаў-католікаў. Заканадаўства ў адносінах да яўрэяў. Пашырэнне рускага землеўладання. Сервітутнае пытанне. Рэформы ў сістэме падаткаў і павіннасцей.

Змены ва ўрадавай палітыцы ў Беларусі па нацыянальным і рэлігійным пытаннях. Умацаванне «традыцыяналісцкіх» пачаткаў ва ўрадавай палітыцы. Русіфікацыя Беларусі. Пашырэнне ўплыву праваслаўнай царквы.

Сельская гаспадарка. Памешчыцкае і сялянскае землеўладанне. Асаблівасці буржуазнай эвалюцыі сельскай гаспадаркі Беларусі. Аграрны крызіс 1880-х гг. Спецыялізацыя сельскай гаспадаркі. Малочная і мясная жывёлагадоўля. Вытворчасць тэхнічных культур. Вінакурэнне. Скарачэнне дваранскага землеўладання і рост бессаслоўнай зямельнай уласнасці. Становішча сялян. Сацыяльныя працэсы сярод сялянства. Фарміраванне аграрнай буржуазіі.

Прамысловасць і гарады. Спецыялізацыя беларускай прамысловасці, яе галіновая структура. Тэрытарыяльнае размяшчэнне прамысловых прадпрыемстваў. Асаблівасці прамысловай рэвалюцыі ў Беларусі. Удзельная вага дробнай вытворчасці. Рост гарадоў. Асаблівасці ўрадавай палітыкі ў дачыненні горадаўтварэння. Мястэчкі. Фарміраванне гандлёва-прамысловай буржуазіі.

Транспарт, гандаль, крэдыт. Будаўніцтва чыгунак, іх уплыў на развіццё сельскай гаспадаркі, прамысловасці, гарадоў і гандлю. Рачны транспарт. Фарміраванне фінансава-крэдытнай сістэмы. Скарачэнне кірмашоў і развіццё магазінна-крамнага гандлю. Фарміраванне на тэрыторыі Беларусі адзінага эканамічнага рэгіёна.

Грамадска-палітычнае жыццё. Ідэалогія манархізму ў Беларусі. «Заходнерусізм» і яго плыні. М. Каяловіч. Станаўленне ліберальнай думкі. Варшаўскі пазітывізм. «Минский листок». Рэвалюцыйна-дэмакратычная думка. Вытокі ідэалогіі беларускага нацыянальнага руху. Ф. Багушэвіч.

К. Каліноўскі. Польскі і яўрэйскі нацыянальныя рухі і іх ідэалогія.

Вытокі і сутнасць народніцтва. Прапаганда народніцтва. І. Грынявіцкі, М. Судзілоўскі, С. Кавалік, Р. Ісаеў і інш. Народніцкія арганізацыі ў Беларусі ў

першай палове 1880-х гг. Група «Гоман» і яе погляды на развіццё Беларусі. Ліберальныя народнікі. Адраджэнне рэвалюцыйнага народніцтва ў канцы 1890-х гг.

Эвалюцыя рабочага руху. Распаўсюджванне марксізму. I з'езд РСДРП. Асаблівасці сацыял-дэмакратычнага руху ў Беларусі.

Фарміраванне беларускай нацыі. Умовы ўтварэння беларускай нацыі. Этнічная тэрыторыя беларусаў, нацыянальны склад насельніцтва. Стварэнне агульнасці эканамічнага жыцця. Сацыяльна-класавыя асаблівасці станаўлення беларускай нацыі. Фарміраванне агульных нацыянальных прыкмет. Этнічная і нацыянальная самасвядомасць. Станаўленне беларускай літаратурнай мовы.

Культура Беларусі ў 60—90-я гг. Палітыка ўрада ў галіне школьнай справы. Пачатковая і сярэдняя адукацыя. Узнікненне прафесійна-тэхнічнай адукацыі. Настаўніцкія семінары. Развіццё прыродазнаўчых навук. Вывучэнне этнаграфіі, гісторыі і культуры Беларусі. А. Кіркор, П. Шэйн, І. Насовіч, Е. Раманаў, М. Каяловіч і інш. Публікацыя гістарычных крыніц і помнікаў духоўнай культуры. Развіццё мастацкай літаратуры. Творчасць Ф. Багушэвіча, А. Гурыновіча, Я. Лучыны, К. Каганца і інш. Быт і матэрыяльная культура, звычаі, абрады, нормы маралі народаў Беларусі. Развіццё друку.

Тэатр і музыка. Архітэктура і горадабудаўніцтва. Жывапіс: К. Альхімовіч, Д. Баркоўскі, Н. Сілівановіч, А. Гараўскі. Графіка. Творчасць М. Андрыёлі, Ф. Дмахоўскага, Н. Орды.

10. БЕЛАРУСЬ У ПАЧАТКУ ХХ ст.

Сацыяльна-эканамічнае развіццё. Стан і развіццё прамысловасці, яе структура і спецыялізацыя. Прамысловы крызіс у Беларусі 1900—1903 гг. Пранікненне замежнага капіталу ў эканоміку Беларусі. Банкі, транспарт і гандаль. Рост гарадоў. Павелічэнне колькасці рабочага класа, яго нацыянальны і сацыяльны склад. Становішча рабочага класа.

Развіццё капіталізму ў сельскай гаспадарцы. Структура землеўладання, яе асаблівасці ў Беларусі. Спецыялізацыя сельскагаспадарчай вытворчасці, агратэхніка і матэрыяльная база сельскай гаспадаркі. Феадальна-прыгонніцкія перажыткі ў беларускай вёсцы, сацыяльная дыферэнцыяцыя сялянства.

Эканамічнае развіццё ў 1907—1914 гг. Уздым прамысловасці. Рост канцэнтрацыі вытворчасці. Становішча рабочага класа. Сельская гаспадарка. Сацыяльныя зрухі ў вёсцы. Падаткі і павіннасці сялян.

Сталыпінская рэформа і яе сутнасць. Асаблівасці рэалізацыі ў Беларусі. Скасаванне сельскай абшчыны. Насаджэнне хутароў і атрубоў. Перасяленне сялян у азіяцкую частку Расіі. Узмацненне сацыяльнай дыферэнцыяцыі беларускай вёскі. Прычыны і мэты правядзення земскай рэформы ў беларускіх губернях, яе асаблівасці.

Рэвалюцыйныя падзеі 1905—1907 гг. у Беларусі. Грамадска-палітычнае жыццё Беларусі напярэдадні рэвалюцыі. Актывізацыя рабочага руху. З'яўленне палітычных партый і арганізацый. Паліцэйскі сацыялізм. Утварэнне і дзейнасць Беларускай сацыялістычнай грамады.

Абвастрэнне сацыяльных і нацыянальных супярэчнасцей. Пачатак рэвалюцыі. Кастрычніцкая палітычная стачка. Маніфест 17 кастрычніка 1905 г. і рэпрэсіі самадзяржаўя. Курлоўскі расстрэл у Мінску. Снежаньскія падзеі ў Беларусі. Дыферэнцыяцыя грамадска-палітычных сіл.

Адступленне рэвалюцыі. Выбары ў I і II Дзяржаўныя Думы Расіі, удзел у іх дэпутатаў ад беларускіх губерняў. Беларускі нацыянальны рух у перыяд рэвалюцыі 1905—1907 гг., роля БСГ. Трэцячэрвеньскі дзяржаўны пераварот 1907 г. Прычыны паражэння рэвалюцыі і яе значэнне для Беларусі.

Грамадска-палітычнае жыццё Беларусі ў 1907—1914 гг. Сутнасць выбарчага закона ад 3 чэрвеня 1907 г. і асаблівасці яго ажыццяўлення ў Беларусі. Палітычныя пазіцыі ўрадавых партый і арганізацый, ліберальны рух, аслабленне рэвалюцыйных партый і арганізацый. Дынаміка і характар рабочага і сялянскага рухаў. Грамадска-палітычны рух у Беларусі ў час выбараў у III і IV Дзяржаўныя Думы. Дэпутаты ад беларускіх губерняў у III і IV Думах і іх пазіцыі па пытаннях палітычнага і эканамічнага жыцця краіны.

Беларускі нацыянальна-вызваленчы рух. Барацьба самадзяржаўя з беларускім нацыянальна-адраджэнскім рухам. «Наша ніва».

Культура Беларусі. Уплыў рэвалюцыі 1905—1907 гг. на развіццё нацыянальнай беларускай культуры. Палітыка царызму ў Беларусі ў галіне культуры.

Перыядычны друк і выдавецкая справа. Школа, асвета і адукацыя, навука і навуковыя даследаванні. Развіццё беларусазнаўства. Я. Карскі, М. Доўнар-Запольскі, В. Ластоўскі і інш. Развіццё беларускай літаратуры. М. Багдановіч, Я. Купала, Я. Колас, Цётка (А. Пашкевіч), А. Гарун і інш. Выяўленчае мастацтва. Ф. Рушчыц, В. Бялыніцкі-Біруля. Архітэктура. Беларускі тэатр і музыка. І. Буйніцкі.

11. БЕЛАРУСЬ У ГАДЫ ПЕРШАЙ СУСВЕТНАЙ ВАЙНЫ. СТАНАЎЛЕННЕ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ (1914—1920 гг.)

Беларусь у гады Першай сусветнай вайны. Пачатак вайны. Увядзенне ваеннага становішча ў Беларусі. Адносіны да вайны розных груп насельніцтва, палітычных партый і грамадскіх арганізацый. Захоп Заходняй Беларусі войскамі кайзераўскай Германіі. Бежанства. Ваенныя дзеянні на тэрыторыі Беларусі ў 1916 г. Нарачанская і Баранавіцкая ваенныя аперацыі.

Становішча на неакупіраванай тэрыторыі Беларусі. Ваенныя павіннасці. Харчовы крызіс. Рабочы і сялянскі рух у прыфрантавых раёнах, салдацкія выступленні. Пачатак разлажэння ў войсках.

Беларускі нацыянальны рух у гады вайны. Школа і культурна-асветніцкая справа ва ўмовах нямецкай акупацыі ў 1915—1916 гг. Беларускі народны камітэт і Цэнтральны саюз беларускіх нацыянальных грамадскіх арганізацый. Стварэнне Беларускай сацыял-дэмакратычнай групы. Канфедэрацыя Вялікага Княства Літоўскага.

Беларусь у час Лютаўскай рэвалюцыі 1917 г. Падзеі Лютаўскай рэвалюцыі ў Беларусі і на Заходнім фронце. Звяржэнне самадзяржаўя. Стварэнне органаў Часовага ўрада, Саветаў, салдацкіх камітэтаў. Пазіцыі

беларускіх і агульнарасійскіх партый па галоўных пытаннях палітычнага і сацыяльна-эканамічнага жыцця краіны. Рабочы рух, арганізацыя прафесійных саюзаў рабочых і служачых. Дэмакратызацыя арміі на Заходнім фронце. Абуджэнне вёскі. Наступленне на франтах і яго вынікі. Ліпеньскія падзеі. Канец двоеўладдзя.

Беларускі нацыянальны рух у перыяд ад лютага да кастрычніка

1917 г. Аднаўленне дзейнасці БСГ, яе праграмныя ўстаноўкі. Утварэнне новых беларускіх нацыянальных партый і арганізацый. З'езд беларускіх нацыянальных арганізацый 25—27 сакавіка 1917 г., рашэнні па пытанні аўтаноміі Беларусі. Стварэнне Беларускага нацыянальнага камітэта (БНК). Адносіны Часовага ўрада да ідэі нацыянальна-дзяржаўнага вызначэння Беларусі. II з'езд беларускіх нацыянальных арганізацый і партый 8—10 ліпеня 1917 г. і яго асноўныя рашэнні. Раскол у БНК. Стварэнне Цэнтральнай рады беларускіх арганізацый (ЦРБА), яе дзейнасць. Размежаванне ў беларускім нацыянальным руху. Стварэнне Беларускай сацыял-дэмакратычнай рабочай партыі. III з'езд БСГ. Прыняцце новай праграмы партыі. Рэарганізацыя ЦРБА і ўтварэнне Вялікай Беларускай Рады (ВБР). Пашырэнне беларускага нацыянальнага руху ў войску і заснаванне Цэнтральнай беларускай вайсковай рады (ЦБВР). Беларускі абласны камітэт пры Усерасійскім Савеце сялянскіх дэпутатаў (БАК), яго склад і ініцыятывы.

Кастрычніцкая рэвалюцыя і ўсталяванне савецкай улады ў Беларусі і на Заходнім фронце. Узброенае паўстанне ў Петраградзе. Пераход улады да Саветаў і ваенкомаў у Беларусі і на Заходнім фронце. Усталяванне савецкай улады ў Мінску. Стварэнне Ваенна-рэвалюцыйнага камітэта (ВРК) Заходняй вобласці і фронту. «Камітэт выратавання рэвалюцыі», барацьба за ўладу. Усталяванне савецкай улады ў Віцебску, Гомелі, Магілёве, Оршы і іншых гарадах Беларусі, ліквідацыя органаў Часовага ўрада і Стаўкі Вярхоўнага Галоўнакамандуючага ў Магілёве.

З'езды Саветаў рабочых, сялянскіх і салдацкіх дэпутатаў. Утварэнне і дзейнасць Абласнога Выканаўчага камітэта Савета рабочых, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў Заходняй вобласці і фронту (Аблвыканкамзах) і СНК Заходняй вобласці. Дзейнасць Паўночна-Заходняга камітэта большавіцкай партыі, яго адносіны і пазіцыя органаў савецкай улады да беларускага нацыянальнага пытання. Першыя сацыяльна-эканамічныя пераўтварэнні.

Стаўленне беларускіх нацыянальных партый да савецкай улады. «Грамата да беларускага народа» Вялікай Беларускай Рады. I Усебеларускі кангрэс (снежань 1917 г.) і яго рашэнні. Утварэнне Выканкома Савета Усебеларускага кангрэса.

Абвяшчэнне Беларускай Народнай Рэспублікі. Наступленне войскаў кайзераўскай Германіі ў лютым 1918 г. Брэсцкі мірны дагавор 3 сакавіка 1918 г. і яго наступствы для Беларусі. Падпольная і партызанская барацьба супраць нямецкіх акупантаў. Беларускі нацыянальны рух пасля разгону I Усебеларускага кангрэса. Першая і другая Устаўныя граматы. Стварэнне Народнага сакратарыята. Абвяшчэнне Беларускай Народнай Рэспублікі. Стварэнне Рады БНР і яе склад. Прыняцце трэцяй Устаўной граматы.

Узаемаадносiны Рады i ўрада БНР з германскiмi акупацыйнымi ўладамi. Адыход нямецкiх акупацыйных войскаў i ўступленне Чырвонай Армii на тэрыторыю Беларусi. Барацьба Рады i ўрада БНР за міжнароднае прызнанне.

Утварэнне Беларускай ССР. Беларускi нацыянальны камiсарыят (Белнацкам) i беларускiя секцыi РКП(б), iх роля ў абвяшчэннi Беларускай рэспублiкi. Адносiны Паўночна-Заходняга камiтэта РКП(б) i Аблвыканкамзаха да праблемы стварэння беларускай дзяржаўнасцi. Барацьба па пытаннi аб беларускай савецкай дзяржаўнасцi. Дз. Жылуновiч, А. Чарвякоў, А. Мяснiкоў, В. Кнорын.

VI Паўночна-Заходняя канферэнцыя РКП(б). Фарміраванне Часовага рабоча-сялянскага ўрада Беларускай ССР. Манiфест аб абвяшчэннi Беларускай ССР.

Пастанова ЦК РКП(б) ад 16 студзеня 1919 г. I з'езд Саветаў БССР i яго рашэннi. Першая Канстытуцыя Савецкай Беларусi. Пасяджэнне ЦВК БССР i ЦВК ЛiтССР 27 лютага 1919 г., абранне ЦВК i СНК Лiтоўска-Беларускай ССР (Лiтбел) i яе дзейнасць.

Беларусь у час польска-савецкай вайны. Прычыны польска-савецкай вайны. Федэралісцкая канцэпцыя Ю. Пілсудскага i канцэпцыя iнкарпарацыi польскiх нацыянал-дэмакратаў. Наступленне польскiх войскаў i ваенныя дзеяннi на польска-савецкiм фронце. Усталяванне польскага акупацыйнага рэжыму. Падпольны i партызанскi рух. Пазiцыя партыi беларускiх эсэраў. Iдэя «трэцяга шляху» ў рэвалюцыi. У. Ігнатоўскi.

Раскол у беларускiм грамадска-палiтычным руху. Утварэнне Найвышэйшай Рады БНР. Наступленне Чырвонай Армii летам 1920 г. Аднаўленне савецкай улады. Дагавор РСФСР i Лiтвы 12 лiпеня 1920 г. i яго наступствы для Беларусi. Другое абвяшчэнне БССР. Заканчэнне польска-савецкай вайны. Разгром атрадаў С. Булак-Балаховiча. Слуцкi збройны чын у лiстападзе — снежнi 1920 г. Рыжскi мiрны дагавор.

12. БЕЛАРУСЬ У 20-30-я гг. XX ст.

Грамадска-палiтычнае жыццё i нацыянальна-дзяржаўнае будаўнiцтва Беларусi ў 20-я гг. XX ст. Палiтычнае, тэрытарыяльна-адміністрацыйнае i эканамiчнае становiшча БССР пасля Рыжскага мiру.

Палiтычная амнiстыя 1923 г. у БССР. Пагадненнi БССР з РСФСР i iншымi савецкiмi рэспублiкамi. Роля БССР у стварэннi Саюза ССР. IV з'езд Саветаў Беларусi i яго рашэннi. Дэкларацыя i дагавор аб утварэннi Саюза ССР, iх змест. Статус Беларускай ССР у складзе СССР.

Нацыянальная палiтыка РКП(б) i КП(б) Беларусi. Палiтыка беларусiзацыi, яе прычыны, сутнасць. Прычыны яе згортвання.

Адміністрацыйна-тэрытарыяльная рэформа ў БССР. Узбуйненне тэрыторый БССР у 1924 i 1926 гг.

Актывізацыя дзейнасцi Саветаў. Усталяванне аднапартыйнай сiстэмы. Самароспуск партыi беларускiх эсэраў. Прыняцце Канстытуцыi БССР 1927 г.

Пераход да новай эканамiчнай палiтыкi (НЭПа). Становiшча беларускай вёскi i сельскай гаспадаркi ў пачатку 1920-х гг. Пераход да НЭПа на

вёсцы. Замена харчразвёрсткі харчовым падаткам. Землеўпарадкаванне, яго асаблівасці ў Беларусі. Рост хутарскай сістэмы гаспадарання. Змены ў сацыяльнай структуры беларускай вёскі.

Кааператыўны рух у беларускай вёсцы, яго формы і дынаміка. Вынікі сацыяльна-эканамічнага развіцця сельскай гаспадаркі Беларусі ў канцы 1920-х гг.

Прамысловасць Беларусі ва ўмовах пераходу да мірных умоў развіцця. Ажыццяўленне мерапрыемстваў новай эканамічнай палітыкі ў прамысловасці. Грашовая рэформа і яе вынікі. Развіццё крэдыту. Рост прадукцыйнасці працы. Паляпшэнне сацыяльных умоў жыцця рабочых.

Згортванне дзейнасці прыватных прамысловых і гандлёвых прадпрыемстваў. Крызіс збыту, таварны голад. Паступовае згортванне НЭПу.

Індустрыялізацыя ў Беларускай ССР. Індустрыялізацыя краіны, яе прычыны, мэты і задачы. Першы пяцігадовы план развіцця эканомікі і культуры. Рэсурсы і сродкі развіцця для індустрыялізацыі рэспублікі. Стварэнне новых галін прамысловасці. Узмацненне камандна-адміністрацыйных метадаў кіравання прамысловасцю і вынікі пяцігодкі.

Развіццё прамысловасці рэспублікі ў гады другой пяцігодкі. Падрыхтоўка кадраў інжынерна-тэхнічных работнікаў і кваліфікаваных рабочых. Стаханаўскі рух у Беларусі. Метады дасягнення планавых паказчыкаў.

Вынікі індустрыялізацыі ў БССР.

Калектывізацыя сельскай гаспадаркі рэспублікі. Яе мэты і задачы. Крызіс хлебнарыхтовак.

Пераход да масавай калектывізацыі, тэрміны і метады яе правядзення. Выхад сялянскіх гаспадарак з калгасаў вясной 1930 г. Новы этап калектывізацыі восенню 1930 г. Арганізацыя МТС, палітаддзелаў пры іх. Арганізацыйна-гаспадарчае ўмацаванне калгасаў і іх матэрыяльна-тэхнічнай базы. Саўгасы і іх гаспадарчая дзейнасць. Голад 1932—1933 гг. у Беларусі. Завяршэнне калектывізацыі беларускай вёскі, яе палітычныя, сацыяльныя і эканамічныя вынікі.

Грамадска-палітычнае і культурнае жыццё Беларускай ССР. Палітыка па пытаннях развіцця нацыянальных культур.

Фарміраванне савецкай сістэмы адукацыі. Барацьба з непісьменнасцю. Станаўленне агульнаадукацыйнай, спецыяльнай і вышэйшай школ. БДУ. Інстытут беларускай культуры. Стварэнне Акадэміі навук Беларусі.

Развіццё мастацкай літаратуры, тэатра ва ўмовах савецкай улады. Стварэнне і дзейнасць літаб'яднанняў. Музычнае і выяўленчае мастацтва.

Карэнны паварот у грамадска-палітычным і культурным жыцці ў пачатку 1930-х гг. Разгортванне ідэйна-палітычнай барацьбы з беларускім «нацыяналізмам».

Палітыка «культурнай рэвалюцыі». Барацьба за ліквідацыю непісьменнасці. Пераход да сямігадовага абавязковага навучання.

Асноўныя творы вядучых пісьменнікаў, паэтаў, драматургаў, крытыкаў і іх тэматыка. Абвастрэнне ідэйна-палітычнай барацьбы сярод беларускіх літаратараў. Стварэнне Саюза савецкіх пісьменнікаў.

Архітэктура Беларусі. Мастацтва. Укараненне ў грамадстве «пралетарскай па змесце і сацыялістычнай па форме» культуры.

Палітычныя рэпрэсіі ў Беларусі ў 30-я гг., іх прычыны. Разгортванне хвалі палітычных рэпрэсій у Беларусі ў пачатку 1930-х гг. Рэпрэсіі 1937—1938 гг. супраць інтэлігенцыі, партыйнага і дзяржаўнага кіраўніцтва, ваенных і супрацоўнікаў НКУС БССР. Вынікі палітычных рэпрэсій.

Заходняя Беларусь у складзе Польскай дзяржавы. Тэрыторыя Заходняй Беларусі, яе адміністрацыйны падзел. Органы кіравання, сацыяльны і нацыянальны склад насельніцтва і канфесіі. Палітыка польскіх улад у Заходняй Беларусі.

Адметныя рысы эканомікі Заходняй Беларусі. Прамысловасць і асноўныя яе галіны. Становішча рабочага класа. Рост беспрацоўя.

Аграрная палітыка польскіх улад. Зямельныя рэформы і іх вынікі. Падатковая палітыка. Збядненне вясковага насельніцтва, эканамічная эміграцыя.

Рэвалюцыйна-вызваленчы рух. Асноўныя палітычныя партыі і арганізацыі ў Заходняй Беларусі. Выбары ў польскі сейм 1922 г. Стварэнне і дзейнасць Беларускага пасольскага клуба. Беларускія нацыянальныя партыі і арганізацыі. Партызанская барацьба.

Утварэнне Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі (КПЗБ) і Камуністычнага Саюза моладзі Заходняй Беларусі (КСМЗБ). Праграмныя мэты і задачы КПЗБ, яе дзейнасць.

Арганізацыя Беларускай сялянска-работніцкай Грамады (БСРГ), яе праграма і дзейнасць. Прычыны забароны БСРГ польскімі ўладамі і яе разгром.

Стварэнне Беларускага сялянска-работніцкага пасольскага клуба «Змаганне». Уздым рабочага і сялянскага руху ў пачатку 1930-х гг. Узмацненне палітычных рэпрэсій польскіх улад. Спробы стварэння дэмакратычнага антыфашысцкага народнага фронту. Беларускае народнае аб'яднанне (БНА). Распуск КПЗБ: яго вынікі.

Культура Заходняй Беларусі. Умовы развіцця культуры. Барацьба за асвету на роднай мове. Таварыства беларускай школы (ТБШ), Беларускі інстытут гаспадаркі і культуры (БІГіК), Беларускае навуковае таварыства (БНТ). Літаратура, друк і мастацтва. Творы М. Васілька, В. Таўлая, М. Танка, І. Дварчаніна, Б. Тарашкевіча і інш. Я. Драздовіч, Р. Шырма. Народная творчасць.

13. БЕЛАРУСЬ У ГАДЫ ДРУГОЙ СУСВЕТНАЙ ВАЙНЫ (1939—1945 гг.)

Беларусь у пачатку Другой сусветнай вайны. Заходняя Беларусь у планах Германіі і Савецкага Саюза. Пачатак Другой сусветнай вайны. Паход Чырвонай Арміі ў Заходнюю Беларусь. Савецка-германскі дагавор аб дружбе і граніцах ад 28 верасня 1939 г.

Перадача Вільні і Віленшчыны Літве. Народны сход Заходняй Беларусі і яго рашэнні. Прыняцце Заходняй Беларусі ў склад СССР і ўз'яднанне яе з БССР. Стварэнне органаў савецкай улады, іх дзейнасць. Сацыяльна-эканамічныя і культурныя пераўтварэнні ў заходніх абласцях БССР.

Польскі падпольны рух Супраціўлення. Дэпартацыі з заходніх раёнаў БССР.

Гістарычнае значэнне ўз'яднання беларускага народа ў адзінай дзяржаве. Трэці пяцігадовы план развіцця народнай гаспадаркі. Асноўныя накірункі і вынікі развіцця прамысловасці і сельскай гаспадаркі ў 1938—1941 гг.

Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны. Напад фашысцкай Германіі на СССР. Прыгранічныя баі на тэрыторыі БССР. Абарона Брэсцкай крэпасці. Навагрудскі кацёл. Мерапрыемствы КП(б)Б і ўрада рэспублікі па мабілізацыі насельніцтва на адпор ворагу. Эвакуацыя прамысловых прадпрыемстваў, дзяржаўнай і калгаснай маёмасці ў савецкі тыл. Абарончыя баі летам 1941 г. Прычыны паражэння савецкіх войскаў у першы перыяд вайны.

Акупацыйны рэжым. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел Беларусі. Сістэма акупацыйнай улады і яе органаў. Рабаванне гітлераўцамі гаспадарчых і культурных каштоўнасцей рэспублікі. Стварэнне канцлагаў. Яўрэйскія гета. Масавое знішчэнне ваеннапалонных і насельніцтва, угон яго на прымусовыя работы ў Германію. Калабаранцкія арганізацыі і іх дзейнасць. Другі «Усебеларускі кангрэс».

Барацьба супраць фашысцкіх захопнікаў на акупіраванай тэрыторыі. Вызваленне Беларусі. Стварэнне падпольных партыйных і камсамольскіх арганізацый. Разгортванне партызанскага руху. Стварэнне Цэнтральнага і Беларускага штабоў партызанскага руху.

Партызанскія зоны. Партызанскія рэйды. «Рэйкавая вайна» і яе этапы.

Дзейнасць фарміраванняў Арміі Краёвай на тэрыторыі Беларусі.

Пачатак вызвалення Беларусі ў канцы 1943 г. Беларуская наступальная аперацыя «Баграціён». Сумесныя дзеянні партызан з часцямі Чырвонай Арміі. Вызваленне сталіцы Савецкай Беларусі. Завяршэнне вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Пачатак аднаўленчых работ. Завяршэнне Вялікай Айчыннай і Другой сусветнай войнаў. Уклад беларускага народа ў разгром фашысцкай Германіі і мілітарысцкай Японіі.

14. БЕЛАРУСЬ У ДРУГОЙ ПАЛОВЕ 40-Х – 80-Х ГГ. XX СТ.

Пераход да мірнага будаўніцтва. Страты, нанесеныя фашысцкімі акупантамі народнай гаспадарцы і культуры Беларусі. Пачатак аднаўлення ў 1944—1945 гг. Дапамога народаў СССР Беларусі. Узнаўленне гарадоў. Пасляваенная індустрыялізацыя Беларусі. Стварэнне новых галін прамысловасці.

Становішча сельскай гаспадаркі пасля вызвалення рэспублікі. Адраджэнне калгасна-саўгаснай сістэмы. Калектывізацыя ў заходніх абласцях БССР і яе вынікі. Ліквідацыя хутароў. Узбудыненне калгасаў. Прычыны адставання сельскай гаспадаркі.

Матэрыяльнае становішча насельніцтва. Заработная плата рабочых і служачых. Працадзень і яго аплата. Падатковая палітыка ў вёсцы. Жыллёвае будаўніцтва. Адмена картачнай сістэмы і правядзенне грашовай рэформы. Зніжэнні цэн. Наладжванне медыцынскага і сацыяльнага забеспячэння.

Грамадска-палітычнае жыццё. Надзеі на дэмакратызацыю грамадскага жыцця. Умацаванне адміністрацыйна-каманднай сістэмы. Формы і метады дзейнасці партыйных, савецкіх, камсамольскіх, прафсаюзных і грамадскіх арганізацый, іх роля ў жыцці рэспублікі. П.К. Панамарэнка. М. І. Гусараў. М. С. Патолічаў. Грамадска-палітычная праца ў заходніх абласцях рэспублікі. Новая хваля рэпрэсій.

Беларусь — адна з краін-заснавальніц ААН. Роля і месца БССР на міжнароднай арэне ў перыяд канфрантацыі дзвюх грамадска-палітычных сістэм у другой палове 40-х — першай палове 80-х гг. XX ст.

Асаблівасці працэсу дэмакратызацыі грамадска-палітычнага жыцця ў другой палове 1950-х — 1960-я гг. «Хрушчоўская адліга». Пачатак рэабілітацыі ахвяр сталінскага рэжыму і яго супярэчнасці. Спробы абнаўлення адміністрацыйна-каманднай сістэмы. Пашырэнне правоў саюзных рэспублік. К.Т. Мазураў.

Грамадска-палітычнае жыццё Беларусі ў 1970-я — першай палове 1980-х гг. Дзейнасць партыйных, савецкіх, камсамольскіх і прафсаюзных арганізацый. П. М. Машэраў.

Спробы мадэрнізацыі савецкай грамадска-палітычнай сістэмы пад час палітыкі перабудовы. Узнікненне палітычных партый і грамадскіх рухаў. Аслабленне пазіцый КПБ у палітычным жыцці рэспублікі.

Сацыяльна-эканамічнае становішча. Развіццё прамысловасці і транспарту. Будаўніцтва новых і мадэрнізацыя дзеючых прадпрыемстваў і транспарту ва ўмовах навукова-тэхнічнай рэвалюцыі. З'яўленне новых галін вытворчасці. Рэформа 1965 г. і яе ажыццяўленне ў Беларусі. Здабыткі і праблемы ў развіцці эканомікі ў 1970—1980 гг.

Сельская гаспадарка. Спробы рэформ у сельскай гаспадарцы, іх сутнасць і вынікі. Меліярацыя, хімізацыя сельскагаспадарчых угоддзяў. Харчовая праграма 1982 г. Стварэнне аграпрамысловых комплексаў. Рост стратных гаспадарак.

Матэрыяльны дабрабыт насельніцтва і шляхі яго паляпшэння. Жыллёвае будаўніцтва.

Чарнобыльская катастрофа і яе наступствы для Беларусі.

Культура і навука. Аднаўленне і развіццё агульнаадукацыйнай, сярэдняй спецыяльнай школы, вышэйшых навучальных устаноў, бібліятэк, клубаў. Падрыхтоўка навукова-педагагічных кадраў. Стварэнне новых даследчых інстытутаў. АН БССР. Развіццё беларускай літаратуры. Творчасць Я. Коласа, І. Шамякіна, І. Мележа, П. Пестрака, Я. Брыля, К. Крапівы, М. Танка і інш. Дзейнасць тэатральных калектываў. Развіццё музычнага мастацтва. Творчасць М. Аладава, А. Багатырова, У. Алоўнікава, Ю. Семянякі і інш. Выяўленчае мастацтва. Тэматыка твораў мастакоў І. Ахрэмчыка, Я. Зайцава, У. Сухаверхава і інш. Тэматыка скульптураў З. Азгура, А. Бембеля, А. Глебава і інш. Архітэктура.

Пераход да абавязковай 8-гадовай і сярэдняй адукацыі. Політэхнічнае навучанне. Пашырэнне сеткі вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных

устаноў і прафесійна-тэхнічных вучылішчаў. Дасягненні беларускай навукі. БДУ. А. Сеўчанка. АН БССР. В. Купрэвіч, М. Барысевіч.

Творчасць І. Мележа, М. Танка, І. Шамякіна, К. Крапівы і інш. Крытычнае пераасэнсаванне гісторыі і сучаснасці маладым пакаленнем пісьменнікаў. А. Адамовіч, В. Быкаў, А. Вярцінскі, У. Караткевіч, І. Навуменка, І. Чыгрынаў і інш. Архітэктура. Выяўленчае і манументальнае мастацтва. М. Савіцкі.

15. РЭСПУБЛІКА БЕЛАРУСЬ (90-Я ГГ. XX СТ.— ПАЧАТАК XXI СТ.)

Абвяшчэнне незалежнасці Рэспублікі Беларусь. Спробы рэфармавання СССР: крызіс перабудовы. Узмацненне руху за нацыянальнае адраджэнне і суверэнітэт Беларусі. Дэкларацыя Вярхоўнага Савета БССР ад 27 ліпеня 1990 г. Правал жнівеньскага путчу 1991 г. і яго ўздзеянне на грамадска-палітычнае развіццё ў Беларусі. Прыпыненне дзейнасці КПСС — КПБ. Наданне Дэкларацыі аб суверэнітэце статуса канстытуцыйнага закона. Абвяшчэнне Рэспублікі Беларусь і ўвядзенне новай дзяржаўнай сімволікі. Распад СССР, утварэнне Садружнасці Незалежных Дзяржаў (СНД). Прыняцце новай Канстытуцыі.

Выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Рэфармаванне сістэмы выканаўчай улады. Рэфэрэндумы 1995, 1996 і 2004 гг. Змены ў Канстытуцыі. Шляхі і асаблівасці фарміравання прававой дзяржавы і грамадзянскай супольнасці ў Беларусі. Дзяржаўныя інстытуты і ідэалагічныя працэсы ў сучаснай Беларусі.

Сацыяльна-эканамічнае становішча. Разрыў ранейшых эканамічных сувязей. Асноўныя тэндэнцыі сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь. Скарачэнне маштабаў вытворчасці. Інфляцыйныя працэсы. Зніжэнне ўзроўню жыцця насельніцтва. Сацыяльная напружанасць у грамадстве.

Шляхі пераходу да рыначнай эканомікі. Стварэнне камерцыйных структур і сумесных прадпрыемстваў. Распрацоўка нацыянальнай стратэгіі ўстойлівага эканамічнага развіцця. Зніжэнне інфляцыі, ажыўленне вытворчасці. Курс на сацыяльна арыентаваную рынкавую эканоміку. Грашова-фінансавая сістэма.

Знешняя палітыка. Дыпламатычнае прызнанне Рэспублікі Беларусь. Канцэпцыя нацыянальнай бяспекі краіны. Павышэнне актыўнасці Рэспублікі Беларусь у дзейнасці ААН.

Расійскі напрамак у знешняй палітыцы Беларусі. Эканамічная інтэграцыя з Расіяй. Стварэнне супольнасці суверэнных рэспублік. Дагавор аб Саюзе Беларусі з Расіяй 1997 г. Дагавор аб стварэнні Саюзнай дзяржавы 1999 г. Супрацоўніцтва з Расіяй на міжрэгіянальным узроўні. Заходні вектар знешняй палітыкі. Паглыбленне знешнеэканамічных сувязей. Эканамічнае супрацоўніцтва Беларусі з краінамі Лацінскай Амерыкі і Азіі.

Навука і культура. Роля навукі ў інфармацыйным грамадстве. Прыняцце Закона аб адукацыі і Закона аб культуры 1991 г. Наданне беларускай мове статуса дзяржаўнай. Рэформа агульнаадукацыйнай школы, змены ў сістэме падрыхтоўкі спецыялістаў у ВНУ. Развіццё навукі ў вышэйшай школе. Балонскі працэс і мадэрнізацыя нацыянальнай сістэмы адукацыі. БДУ. Рэформа Нацы-

янальнай акадэміі навук Беларусі, інтэграцыя ў міжнародную навуковую супольнасць.

Новы этап у развіцці літаратуры, мастацтва: дасягненні, цяжкасці. Актывізацыя духоўнага патэнцыялу рэспублікі. Узаемаадносіны дзяржавы і царквы. Пашырэнне кантактаў з дыяспарай. Нацыянальна-культурнае адраджэнне.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

КРЫНІЦЫ І ЛІТАРАТУРА

АСНОЎНЫЯ

Дакументы і матэрыялы

- Беларускія летапісы і хронікі. Мн., 1997.
- Белоруссия в эпоху капитализма: Сб. док. и материалов: В 2 т. Мн., 1983; 1990.
- Белоруссия в эпоху феодализма: Сб. док. и материалов: В 4 т. М., 1959—1979.
- Беларусізацыя. 1920-я гады: Док. і матэрыялы. Мн., 2001.
- Вішнеўскі А. Ф., Юхо Я. А.* Гісторыя дзяржавы і права ў Беларусі ў дакументах і матэрыялах. Мн., 1998.
- Восстание в Литве и Белоруссии 1863—1864. Док. и материалы. М., 1965.
- Всенародное партизанское движение в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны. Документы и материалы. Мн., 1973—1988.
- Гісторыя Беларусі канца XVIII—пачатку XX ст. у дакументах і матэрыялах: хрэстаматыя. Вільня, 2007.
- Документы и материалы по истории Белоруссии (1900—1917). Т. 3. Мн., 1953.
- Дэкларацыя Вярхоўнага Савета БССР аб дзяржаўным суверэнітэце БССР (27 ліпеня 1990 г.). Мн., 1990.
- Закон Рэспублікі Беларусь «Аб мовах у Беларускай ССР». Мн., 1990.
- Знешняя палітыка Беларусі. Зб. док. і матэрыялаў. Т. 1—5. Мн., 1997—2002.
- Каліноўскі К.* За нашу вольнасць: Творы, дакументы. Мн., 1999.
- Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь. Мн., 1994, 1996.
- Лукашенко А. Г.* Единство Беларуси, освященное историей и устремленное в будущее. Мн., 1999.
- Лукашенко А. Г.* Исторический выбор Беларуси: Лекция Президента Республики Беларусь в Белорусском государственном университете. Минск, 14 марта 2003. Мн., 2003.
- Луцкевіч А.* За 25 гадоў (1903—1928). Мн., 1991.
- Метрыка Вялікага княства Літоўскага: (Копія канца XIV ст.). Мн., 2000.
- На крутым павароце. Ідэолага-палітычная барацьба на Беларусі ў 1919—1931 гг. Дакументы, матэрыялы, аналіз. Мн., 1999.
- Освобожденная Беларусь. Документы и материалы. В 2 кн. Кн. 1. Сентябрь 1943—декабрь 1944. Мн., 2004.
- Платонаў Р. П.* Беларусь у міжваенны перыяд. Старонкі палітычнай гісторыі ў святле архіўных крыніц. Мн., 2001.
- Праграмныя дакументы палітычных партый / Склад. П. І. Брыгадзін. Мн., 1994.
- Публицистика белорусских народников. Мн., 1993.
- Слуцкі збройны чын 1920 г. у дакументах і ўспамінах. Мн., 2001.
- Социально-политическая борьба народных масс Белоруссии: Сб. док. и материалов. Мн., 1988.
- Статут ВКЛ. Тэкст. Даведнік. Каментарыі. Мн., 1989.
- Унія в документах: Сб. док. и материалов. Мн., 1997.

Хрестоматія по історыі Беларусіі: С древнейших времен до 1917 г. Мн., 1977.

Хрестоматія по історыі БССР (1917—1983). Мн., 1984.

Падручнікі і вучэбныя дапаможнікі

Вялікая Айчынная вайна савецкага народа ў кантэксце Другой сусветнай вайны: Вучэб. дапам. Мн., 2004.

Гісторыя Беларусі: Навуч. дапам. / А. Г. Каханоўскі, С. М. Ходзін, А. А. Яноўскі і інш. Мн., 2001.

Гісторыя Беларусі: У 2 ч. Ч. 1. Ад старажытных часоў па люты 1917; Ч. 2. Люты 1917—2004 / Пад рэд.

Я. К. Новіка, Г. С. Марцуля. Мн., 2006.

Гісторыя Беларусі: У 2 ч. Ч. 1. Са старажытных часоў да канца XVIII ст. Мн., 2000; Ч. 2. XIX—XX ст.:

Курс лекцый. Мн., 2002.

История политических партий: Материалы для самостоятельной работы студентов / Под общ. ред. В. К. Коршука, И. Ф. Романовского. Мн., 2002.

Круталевиц В. А. История Беларуси: становление национальной державности (1917—1922). Мн., 1999.

Лыч Л. М., Навіцкі У. І. Гісторыя культуры Беларусі. Мн., 1996.

Нарысы гісторыі Беларусі: У 2 ч. / Рэд. М. П. Касцюк і інш. Мн., 1994—1995.

Снаткоўскі У. Е. Гісторыя знешняй палітыкі Беларусі: Вучэб. дапам. У 2 ч. Ч. 1. Ад пачаткаў дзяржаўнасці да канца XVIII ст. Мн., 2003. Ч. 2. Ад канца XVIII да пачатку XXI ст. Мн., 2004.

Эканамічная гісторыя Беларусі. Мн., 1999.

Ходзін С. М. Гісторыя культуры Беларусі ў 1920- 1930 гг. Дапаможнік для студэнтаў. Мн., 2001.

Юхо Я. А. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі. У 2 ч. Ч. 1. Мн., 2000. Ч. 2. Мн. 2003.

ДАДАТКОВЫЯ

Падручнікі і вучэбныя дапаможнікі

Вішнеўскі А. Ф. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: Вучэбны дапаможнік. Мн., 2003.

Гісторыя Беларусі: новае ў даследаванні і выкладанні. Мн., 1999.

Дзмітрачкоў П. Ф. Старажытная гісторыя Беларусі. Магілёў, 1999.

Дзмітрачкоў П. Ф. Беларусь у складзе Вялікага княства Літоўскага (другая палова XIII—першая палова XVII стст.). Магілёў, 2003.

Дзмітрачкоў П. Ф. Беларусь у сярэднявеквы перыяд (V—першая палова XIII ст.): Вучэб.-метад. дапаможнік. Магілёў, 2007.

3 гісторыі палітычных партый: Вучэб. дапам. Мн., 1993.

История Беларуси: Учеб.-информ. пособие / Под ред. А. Г. Кохановского, О. А. Яновского. Мн., 2001.

- История Беларуси: Учеб. пособие: В 2 ч. Ч. 2. / Я. И. Трещенок, А. А. Воробьев, Н. М. Пурьшева и др. Могилев, 2005.
- История политических партий России и Беларуси (конец XIX — первая четверть XX вв.). Мн., 2001.
- Ковкель И. И., Ярмусик Э.С. История Беларуси с древнейших времен до нашего времени. Мн., 2006.
- Матэрыялы па гісторыі Беларусі. Мн., 2000.
- Методологические проблемы истории. Учебное пособие. Под общей редакцией В. Н. Сидорцова. Мн., 2006.
- Трещенок Я. И. История Беларуси: Учеб. пособие. Ч. 1. Досоветский период. Могилев, 2003.
- Чигринов П.Г. Очерки истории Беларуси. Учебное пособие. Мн., 2007.
- Цяглова В. А., Каханоўскі А. Г., Грыбко І. Л. Гісторыя Беларусі XIX ст. Мн., 2004.

Даследаванні

- Абецедарский Л. С. Белоруссия и Россия XVI—XVII вв. Мн., 1978.
- Адамушка У. І. Палітычныя рэпрэсіі 20—50-х гг. на Беларусі. Мн., 1994.
- Алексеев Л.В. Западные земли домонгольской Руси: очерки истории, археологии, культуры: в 2 кн. Москва: Наука, 2006.
- Актуальные проблемы формирования правового государства в Республике Беларусь. Мн., 1996.
- Анішчанка Я. К. Беларусь у часы Кацярыны II (1772—1796). Мн., 1998.
- Беларусь в годы Великой Отечественной войны 1941—1945 / А. А. Коваленя, А. М. Литвин, В. И. Кузьменко. Мн., 2005.
- Беларусь на мяжы тысячагоддзяў / І. М. Абрамаў, Я. М. Бабосаў, А. У. Верашчагіна і інш. Мн., 2000.
- Беларусь на пути к европейской интеграции: вопросы суверенитета. Мн., 1997.
- Беларусь паміж Усходам і Захадам: Праблемы міжнацыянальнага, міжрэлігійнага і міжкультурнага ўзаемадзеяння, дыялогу і сінтэзу. Ч. 1, 2. Мн., 1997.
- Белоруссия и Россия: отечества и государства. М., 1997.
- Брыгадзін П. І., Мацяс І. Д. Усевалад Ігнатоўскі: Палітычны дзеяч, вучоны. Мн., 1998.
- Бяспалая М. Беларуская вёска ў першыя гады нэпа (1921—1923). М., 1999.
- Валаханович И. А. Антисоветское подполье на территории Беларуси в 1944—1953 гг. Мн., 2002.
- Варонка Я. Беларускі рух ад 1917 да 1920 г. Кароткі агляд. Мн., 1991.
- Врублевский А. П., Протько Т. С. Из истории репрессий против белорусского крестьянства. 1929—1934 гг. Мн., 1992.
- Гарбачова В. В. Паўстанне 1830—1831 гадоў на Беларусі. Мн., 2001.
- Гісторыя Беларусі: У 6 т. Т. 1. Старажытная Беларусь: ад першапачатковага засялення да сярэдзіны XIII ст. Мн., 2000. Т. 3. Беларусь у часы Рэчы паспалітай (XVII—XVIII стст.). Т. 4. Беларусь у складзе Расійскай імперыі (канец XVIII—пачатак XX ст.). Т. 5. Беларусь у 1917—1945 гг. / Рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) і інш. Мн., 2000, 2004, 2005, 2006.

- Гісторыя сялянства Беларусі: У 3 т. Т. 1. Мн., 1997; Т. 2. Мн., 2002.
- Голенченко Г.Я.* Идеиные и культурные связи восточнославянских народов в XVI—середине XVII в. Мн., 1989.
- Глушаков В. В.* Беларусь на пороге тысячелетий. Мн., 1999.
- Доўнар-Запольскі М. В.* Гісторыя Беларусі. Мн., 1994.
- Государственность Беларуси. Проблемы формирования в программах политических партий. Мн., 1999.
- Ермаловіч М.І.* Старажытная Беларусь: Полацкі і Навагародскі перыяды. Мн., 2001.
- Ермаловіч М.І.* Беларуская дзяржава Вялікае княства Літоўскае. Мн., 2003.
- Забайскі М. М.* Расійская Дзяржаўная дума ў грамадска-палітычным жыцці Беларусі (1906—1917 гг.). Мн., 1999.
- Загарульскі Э. М.* Заходняя Русь у IX—XIII ст. Мн., 1998.
- Зелінскі П. И.* Политическая работа КПЗБ в массах. 1928—1939 гг. Мн., 1988.
- З гісторыі уніяцтва ў Беларусі (да 400-годдзя Брэсцкай уніі) / Пад рэд. М. В. Біча, П. А. Лойкі. Мн., 1996.
- Ігнаценка І. М.* Кастрычніцкая рэвалюцыя на Беларусі: Асаблівасці і вынікі. Мн., 1995.
- Ігнатоўскі У. М.* Кароткі нарыс гісторыі Беларусі. Мн., 1991.
- Иностранная военная интервенция в Белоруссии 1917—1920 гг. Мн., 1990.
- Каваленя А. А.* Прагерманскія саюзы моладзі на Беларусі. Мн., 1999.
- Канфесіі на Беларусі (канец XVIII—XX ст.). Мн., 1998.
- Касцюк М. П.* Бальшавіцкая сістэма ўлады на Беларусі. Мн., 2000.
- Каханойскі Г. А.* Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі ў XVI—XIX ст. / Навук. рэд. Л. Д. Побаль. Мн., 1984.
- Каханойскі Г. А., Каханойскі А. Г.* Руплівец нашай старасветчыны: Яўстах Тышкевіч. Мн., 1991.
- Копытскі З.Ю., Чепко В. В.* Историография БССР: эпоха феодализма. Мн., 1986
- Краўцэвіч А. К.* Стварэнне Вялікага княства Літоўскага. Мн., 1998.
- Крук У. П.* Сялянскі рух на Беларусі. 1864 —1900. Мн., 1993.
- Круталевіч В. А.* На путях национального самоопределения: БНР—БССР—РБ. Мн., 1995.
- Культурна-нацыянальныя працэсы на Беларусі ў другой палове XIX—XX ст.: Зб. навук. прац / Пад агульн. рэд. М. Забайскага, І. Канапацкага. Мн., 1998.
- Лабынцаў Ю.* Пачатак Скарынам. Беларуская друкаваная літаратура эпохі Рэнесансу. Мн., 1990.
- Ладысеў У. Ф., Брыгадзін П. І.* На пераломе эпох: Станаўленне беларускай дзяржаўнасці (1917—1920 гг.). Мн., 1999.
- Літвін А. М.* Акупацыя Беларусі (1941—1944): Пытанні супраціву і калабарацыі. Мн., 2000.
- Лойка П. А.* Шляхта беларускіх зямель у грамадска-палітычным жыцці Рэчы Паспалітай другой паловы XVI — першай трэці XVII ст. Мн., 2002.
- Луговцова С. Л.* Политика российского самодержавия по отношению к дворянству Белоруссии в конце XVIII — первой половине XIX в. Мн., 1997.

- Луцкевіч А.* Польская акупацыя ў Беларусі. Мн., 1992.
- Марозава С.* Уніяцкая царква ў культурна-гістарычным развіцці Беларусі (1596—1839 гг.). Гродна, 1996.
- Михнюк В. Н.* Социалистические преобразования в западных областях БССР (сентябрь 1939 — июнь 1941 гг.): Историогр. очерк. Мн., 1979.
- Михнюк В. Н.* Становление и развитие исторической науки Советской Белоруссии (1919—1941 гг.) / Под ред. П. Т. Петрикова. Мн., 1985.
- Падокшын С. А.* Унія. Дзяржаўнасць. Культура (філасофска-гістарычны аналіз). Мн., 1998.
- Пилипенко М.* Возникновение Белоруссии. Новая концепция. Мн., 1991.
- Платонаў Р. П.* Лёсы: Гісторыка-дакументальныя нарысы аб людзях і малавядомых падзеях духоўнага жыцця ў Беларусі 20—30-х гг. Мн., 1998.
- Праблемы ўз'яднання Заходняй Беларусі з БССР: Гісторыя і сучаснасць / Адк. рэд. П. І. Брыгадзін, У. Ф. Ладысеў. Мн., 2000.
- Рудовіч С.* Час выбару: Праблема самавызначэння Беларусі ў 1917 г. Мн., 2001.
- Саверчанка І. В.* Сымон Будны — гуманіст і рэфарматар. Мн., 1993.
- Сагановіч Г.* Невядомая вайна 1654—1667 гг. Мн., 1995.
- Сарокін А. М.* На ростанях айчынай гісторыі. Беларуская вёска (1917—1990 гг.). Мн., 1999.
- Сачанка Б.* Беларуская эміграцыя. Мн., 1991.
- Сямашка Я.* Армія Краёва на Беларусі. Мн., 1994.
- Слобожанин В. П.* Земское самоуправление в Беларуси (1905—1917 гг.). Мн., 1994.
- Соловьев А. К.* Белорусская Центральная Рада: создание, деятельность, крах. Мн., 1995.
- Сосна У. А.* Фарміраванне саслоўна-групавога складу сялянства Беларусі ў канцы XVIII — першай палове XIX ст. Мн., 2000.
- Турунак Ю.* Беларусь пад нямецкай акупацыяй. Мн., 1993.
- Турук Ф. Ф.* Белорусское движение. Очерк истории национального и революционного движения белорусов / Предисл. А. Кавки. Мн., 1994.
- Урбан П.* Да пытання этнічнай прыналежнасці старажытных ліцьвінаў. Мн., 1994.
- Улашчык М. М.* Працы па археаграфіі і крыніцазнаўству гісторыі Беларусі: 3 рукапіснай спадчыны / Уклад.: Я. М. Кісялёва, В. У. Скалабан; Рэдкал.: Н. М. Дзятчык і інш. Мн., 1999.
- Філаматы і філарэты. Мн., 1998.
- Ходзін С. М.* Крыніцы гісторыі Беларусі (гісторыка-генетычнае і кампаратыўнае вывучэнне): Вучэб. дапам. Мн., 1999.
- Цьвікевіч А.* «Западно-руссизм». Нарысы з гісторыі грамадскай мыслі на Беларусі ў XIX і пачатку XX ст. 2-е выд. Мн., 1993.
- Шалькевіч В. Ф.* Гісторыя палітычнай і прававой думкі Беларусі. Мн., 2002.
- Швед В. В.* Паміж Польшчай і Расіяй: Грамадска-палітычнае жыццё на землях Беларусі (1772—1863). Гродна, 2001.
- Шыбека З.* Нарыс гісторыі Беларусі (1775 - 2002). Мн., 2003. .

Янушкевіч А.М. Вялікае княства Літоўскае і Інфлянцкая вайна 1558–1570 гг. Мінск, 2007.

Навукова-даведачныя выданні

Асветнікі зямлі Беларускай: Энцыкл. давед. Мн., 2001.

Беларуская энцыклапедыя: У 18 т. Мн., 1996—2004. Т. 1—18.

Беларусь: Энцыкл. давед. Мн., 1995.

Беларусь у Вялікай Айчыннай вайне (1941—1945): Энцыкл. Мн., 1990.

Вялікае княства Літоўскае: Энцыклапедыя: У 3 т. Мн., 2005–2010.

История Беларуси: Сл.-справ. Мн., 2000.

Памяць. Гісторыка-дакументальныя хронікі гарадоў і раёнаў Беларусі. Мн., 1985-2004.

Ф. Скарына і яго час: Энцыкл. давед. Мн., 1988.

Храналогія гісторыі Беларусі. Мн., 1992.

Энцыклапедыя гісторыі Беларусі: У 6 т. Мн., 1993—2001.

КРЫТЭРЫЙ АЦЭНКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці ажыццяўляецца ў адпаведнасці з крытэрыямі ацэнкі ведаў і кампетэнцый студэнтаў па дзесяцібальнай шкале.

10 (дзесяць) балаў:

Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы, а таксама па некаторых асноўных пытаннях, якія выходзяць за яе межы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменнае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; бездакорнае валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне эфектыўна выкарыстоўваць яго ў вырашэнні навуковых і прафесійных задач; здольнасць самастойна і творча выконваць складаныя нестандартныя заданні ў рамках вучэбнай праграмы; поўнае і глыбокае засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца ў асноўных тэорыях і напрамках вучэбнай дысцыпліны і аналізаваць іх, выкарыстоўваць навуковыя дасягненні, звязаныя з іншымі дысцыплінамі; творчая самастойная праца на семінарскіх/лабараторных занятках, актыўны творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

9 (дзесяць) балаў:

Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх пастаўленых пытаннях у аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменнае і лагічнае выкладанне адказу на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне эфектыўна выкарыстоўваць яго ў вырашэнні навуковых і прафесійных задач; здольнасць самастойна і творча выконваць складаныя нестандартныя заданні ў рамках вучэбнай праграмы; поўнае засваенне зместу асноўнай і

дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца ў сутнасці асноўных тэорый і кірункаў вучэбнай дысцыпліны і аналізаваць іх; актыўная самастойная праца на семінарскіх/лабараторных занятках, сістэматычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

8 (восем) балаў:

Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх пастаўленых пытаннях у аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменнае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне выкарыстоўваць яго ў вырашэнні навуковых і прафесійных задач; здольнасць самастойна выконваць складаныя заданні ў рамках вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца ў сутнасці асноўных тэорый і кірункаў вучэбнай дысцыпліны і аналізаваць іх; актыўная самастойная праца на семінарскіх/лабараторных занятках, сістэматычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

7 (сем) балаў:

Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменнае, лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне выкарыстоўваць яго ў пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач; свабоднае выкананне тыпавых заданняў ў рамках вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца ў сутнасці асноўных тэорый і кірункаў вучэбнай дысцыпліны і даваць ім аналітычную ацэнку; актыўная самастойная праца на семінарскіх/лабараторных занятках, удзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

6 (шэсць) балаў:

Дастаткова поўныя і сістэматызаваныя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне неабходнай навуковай і спецыяльнай тэрміналогіі, пісьменнае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне абагульняць і рабіць абгрунтаваныя высновы; валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць пры вырашэнні вучэбных і прафесійных задач; здольнасць самастойна выконваць тыпавыя заданні ў рамках вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца ў сутнасці базавых тэорый і кірункаў вучэбнай дысцыпліны і даваць ім параўнальную ацэнку; самастойная праца на семінарскіх занятках, перыядычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, дастатковы ўзровень выканання заданняў.

5 (пяць) балаў:

Дастатковыя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменнае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць высновы; валоданне інструментарыем і матэрыялам вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць у вырашэнні вучэбных і прафесійных задач; здольнасць самастойна выконваць тыпавыя заданні ў рамках вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца ў сутнасці базавых тэорый і кірункаў вучэбнай дысцыпліны і даваць ім параўнальную ацэнку; уменне самастойна працаваць на семінарскіх/лабараторных занятках, фрагментарны ўдзел у групавых абмеркаваннях, здавальняючы ўзровень выканання заданняў.

4 (чатыры) балы – залічана:

Дастатковы аб'ём ведаў у рамках вучэбнай дысцыпліны; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць высновы без істотных памылак; валоданне інструментарыем і матэрыялам вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць пры выкананні тыпавых заданняў; уменне выконваць тыпавыя заданні пад кіраўніцтвам выкладчыка; уменне арыентавацца ў сутнасці асноўных тэорый і кірункаў вучэбнай дысцыпліны і даваць ім ацэнку; здавальняючы ўзровень выканання заданняў.

3 (тры) балы – незалічана:

Недастаткова поўны аб'ём ведаў у рамках вучэбнай дысцыпліны; веданне зместу часткі асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, выкладанне матэрыялу з істотнымі фактычнымі і лагічнымі памылкамі; слабое валоданне інструментарыем і матэрыялам вучэбнай дысцыпліны; няўменне выконваць тыпавыя заданні; няўменне арыентавацца ў сутнасці асноўных тэорый і кірункаў вучэбнай дысцыпліны; пасіўнасць на семінарскіх/лабараторных занятках, нізкі ўзровень культуры выканання і афармлення заданняў.

2 (два) балы – незалічана:

Фрагментарныя веды ў рамках вучэбнай дысцыпліны; веды зместу асобнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; няўменне выкарыстаць навуковую тэрміналогію вучэбнай дысцыпліны, наяўнасць у адказе грубых лагічных і фактычных памылак; пасіўнасць на семінарскіх/лабараторных занятках; нізкі ўзровень культуры выканання і афармлення заданняў.

1 (адзін) бал – незалічана:

Адсутнасць ведаў і кампетэнцый ў рамках адукацыйнага стандарту ці адмова ад адказу.

ПЕРАЛІК РЭКАМЕНДАВАНЫХ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ

Асноўным сродкам дыягностыкі засваення ведаў і авалодання неабходнымі ўменнямі і навыкамі па дысцыпліне “Гісторыя Беларусі” з’яўляецца праверка заданняў разнастайнага тыпу, што выконваюцца ў рамках гадзін, якія адводзяцца на семінарскія (практычныя) ці лабараторныя заняткі. Рэкамендуецца выкарыстоўваць кантрольныя работы, камп’ютэрнае тэсціраванне.

Для дыягностыкі могуць выкарыстоўвацца кансультацыя, сумоўе, пісьмовая праца (рэферат, эсэ), фронтальны апытанне на лекцыях і іншыя формы кантролю.